

Concept uitvoeringsprogramma

Onderdeel van
ontwikkelingsvisie Twickel en omstreken

In opdracht van de stuurgroep Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving

Versie: 3.1

Datum: 14 oktober 2009

Opbouw

1.	VISIE CONCRETISEREN MET UITVOERINGSPROGRAMMA	3
1.1	IDENTITEIT VAN TWICKEL ONDER DRUK	3
1.2	SAMENWERKEN AAN ONTWIKKELINGSVISIE VOOR TWICKEL EN OMGEVING	3
1.3	UITVOERINGSPROGRAMMA VOOR CONCREET RESULTAAT	4
1.4	ZES UITVOERINGSPLANNEN IN CONCEPT UITVOERINGSPROGRAMMA	4
2.	GRENSWEG TWICKEL EN VERMINDEREN BARRIÈREWERKING A1/A35	5
2.1	GRENSWEG EN VERMINDERDE BARRIÈREWERKING VERSTERKEN IDENTITEIT LANDGOED	5
2.1.1	<i>Grensroute en verminderen barrièrewerking één project</i>	5
2.1.2	<i>Nut en noodzaak</i>	6
2.1.3	<i>Kansen en mogelijkheden</i>	7
2.2	AANPAK	7
2.2.1	<i>Uitwerken concept Grensweg en maatregelen verminderen barrièrewerking</i>	7
2.2.2	<i>Varianten en keuzemogelijkheden</i>	9
2.2.3	<i>Twickeler Grensweg als landschappelijke structuur</i>	10
2.3	GLOBALE KOSTENRAMING EN FINANCIERINGSOPTIES	10
2.4	NAAR UITVOERING	11
3.	COMPLETEREN UMFASSUNGSWEG	12
3.1	DE KERN VAN HET LANDGOED TWICKEL BELEVEN	12
3.1.1	<i>Umfassungsweg is rond 1890 slechts voor een deel aangelegd</i>	12
3.1.2	<i>Nut en noodzaak</i>	12
3.1.3	<i>Kansen en mogelijkheden</i>	12
3.2	AANPAK	12
3.2.1	<i>Zorgvuldig inpassen in landschapspark en rekening houden met belangen</i>	12
3.2.2	<i>Routeontwerp</i>	13
3.3	GLOBALE KOSTENRAMING EN FINANCIERINGSOPTIES	15
3.4	NAAR UITVOERING	15
4.	VERMINDEREN BARRIÈREWERKING N346	16
4.1	N346 IS FLINKE BARRIÈRE TUSSEN TWICKEL EN OMGEVING	16
4.1.1	<i>Verstoorde cultuurhistorische relaties herstellen</i>	16
4.1.2	<i>Nut en noodzaak</i>	17
4.1.3	<i>Kansen en mogelijkheden</i>	17
4.2	AANPAK	17
4.4	NAAR UITVOERING VIA VERDERE VERKENNING VAN MOGELIJKHEDEN	20
5.	VERSTERKEN RANDZONE WOOLDE	21
5.1	ONTWIKKELEN TOT AANTREKKELIJK GEBIED TUSSEN STEDEN EN LANDGOED	21
5.1.1	<i>Woolde, tussen steden en landgoed</i>	21
5.1.2	<i>Nut en noodzaak</i>	22
5.1.3	<i>Kansen en mogelijkheden</i>	22
5.2	AANPAK	23
5.2.1	<i>Vormgeven Randzone Stad en Landgoed</i>	23
5.2.2	<i>Aanleggen en/of stimuleren van recreatieve voorzieningen</i>	23
5.2.3	<i>Ontwikkelen verbindingen tussen stad en landschap</i>	23
5.2.5	<i>Stadslandbouw</i>	26
5.2.6	<i>Twickeler allee</i>	26
5.3	GLOBALE KOSTEN EN FINANCIERINGSOPTIES	27
5.4	NAAR UITVOERING	27

6	INTEGRALE AANPAK EHS, WATER EN AGRARISCHE STRUCTUURVERSTERKING	31
6.1	OPGAVEN, KNELPUNTEN EN KANSEN.....	31
6.1.1	<i>Opgave</i>	31
6.1.2	<i>Gebrek aan ruimte en geld is knelpunt</i>	31
6.1.3	<i>Kansen</i>	32
6.2	AANPAK	32
6.2.1	<i>Afspraak regierol Twickel</i>	32
6.2.2	<i>Proces, doelen, resultaten en inzet</i>	33
6.3	NAAR UITVOERING VIA VERDERE VERKENNING.....	34
7.	PACKAGE DEAL GROENE EN BLAUWE DIENSTEN.....	35
7.1	INSTANDHOUDING VAN TWICKELER LANDSCHAP EN GENEREREN NEVENINKOMSTEN PACHTERS.....	35
7.1.1	<i>Groene en Blauwe diensten voor landschapsbeheer en inkomsten</i>	35
7.1.2	<i>Nut en noodzaak</i>	35
7.1.3	<i>Kansen en mogelijkheden</i>	36
7.2	AANPAK	36
7.2.1	<i>Analyse bestaande en in ontwikkeling zijnde regelingen</i>	37
7.2.2	<i>Formuleren dienstenpakket</i>	37
7.2.3.	<i>Bepalen ambitieniveau instandhouding landschap Twickel</i>	37
7.2.4	<i>Samenstellen aanvullende bundel diensten package deal</i>	37
7.2.5	<i>Opzetten financieringsmodel</i>	37
7.2.6	<i>Vorbereiden van de besluitvorming</i>	37
7.3	Globale kostenraming en financieringsopties	37
7.4	NAAR UITVOERING VIA VERDERE VERKENNING.....	38
BIJLAGE 1	PROJECTTEAMS.....	I
BIJLAGE 2	BESCHRIJVING GRENSWEG TWICKEL	II
BIJLAGE 3	VERMINDEREN BARRIÈREWERKING N346.....	III
BIJLAGE 4	KAARTBEELD EHS EN WATEROPGAVE	V

1. Visie concretiseren met uitvoeringsprogramma

1.1 Identiteit van Twickel onder druk

Het landgoed Twickel is een bijzonder landgoed met bijzondere kwaliteiten. Het herbergt belangrijke Overijsselse cultuurhistorische en cultuurlandschappelijke waarden. Twickel is onderdeel van een dynamische omgeving waarin veel ontwikkelingen plaatsvinden. Een aantal ontwikkelingen, zoals ontwikkeling van bedrijventerreinen, woningbouw of infrastructuur vindt plaats in de randzone van Twickel. In feite wordt geknabbeld aan de randen van Twickel. En daarmee wordt de identiteit en waarde van het landgoed van Twickel aangetast.

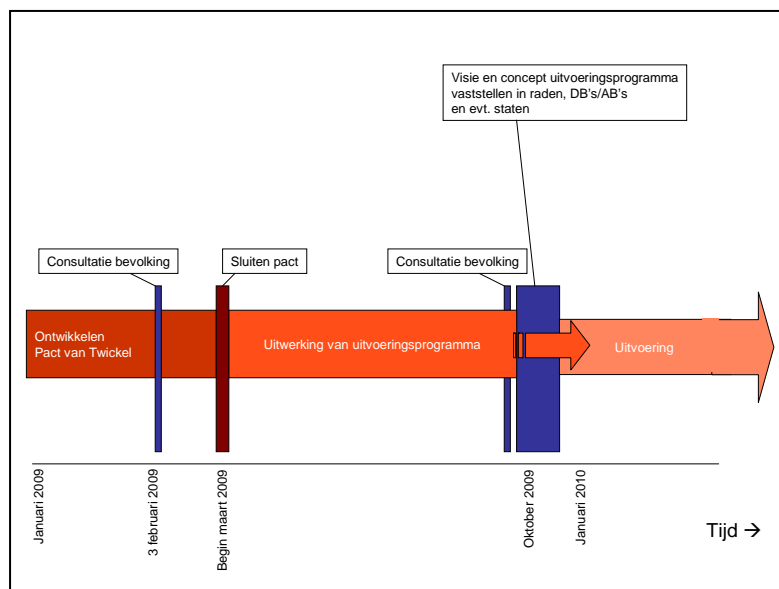
Daarnaast zijn er ook ontwikkelingen op het landgoed zelf, zoals schaalvergroting van de landbouw die de identiteit van het landgoed (kunnen) aantasten terwijl deze juist zo waardevol is voor het landgoed Twickel en zijn omgeving. Het bepaalt de functie van het landgoed als:

- Groene hart van Twente;
- Visitekaartje van Twente;
- Toeristisch-recreatieve zone voor de omliggende steden;
- Waardevol agrarisch productiegebied met karakteristiek natuurschoon.

1.2 Samenwerken aan ontwikkelingsvisie voor Twickel en omgeving

Daarom hebben de volgende partijen besloten samen een ontwikkelingsvisie voor het landgoed en zijn omgeving op te stellen:

- Provincie Overijssel (bestuurlijk en ambtelijk trekker);
- Stichting Twickel;
- Regio Twente;
- Waterschap Regge en Dinkel;
- Gemeente Borne;
- Gemeente Hengelo;
- Gemeente Hof van Twente.

Figuur 1: schematische weergave van proces

Op basis van de ontwikkelingsvisie formuleerden de partijen een aantal gezamenlijk te hanteren ontwikkelingsprincipes, ontwerpprincipes, consequenties daarvan en het streven om op korte termijn de ontwikkelings- en ontwerpprincipes te concretiseren in een uitvoeringsprogramma.

Dit is neergelegd in een bestuurlijke intentieverklaring. Dit is het "Pact van Twickel" die de stuurgroep 19 maart 2009 sloot.

Doel is ontwikkelingen die op het gebied afkomen zo vorm te geven dat de identiteit van Twickel wordt gewaarborgd en versterkt opdat de functie van het landgoed voor zijn (ruime) omgeving kan worden uitgebouwd.

1.3 Uitvoeringsprogramma voor concreet resultaat

Alleen een visie voegt niets toe aan de ontwikkeling van een gebied. Daarvoor is concrete actie nodig. De stuurgroep voor de ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving onderkende dit tijdens haar bijeenkomst op 12 december 2008. Zij besloot daarom een concept uitvoeringsprogramma op te laten stellen. Op 23 september 2009 gaf de stuurgroep het concept uitvoeringsprogramma vrij voor behandeling in de colleges van B&W, het college van GS en de dagelijks besturen van het waterschap, de regio en de stichting Twickel. De leden van de stuurgroep spraken daarbij af dat zij hun colleges voorstellen het concept uitvoeringsprogramma ter informatie toe te zenden aan raden, staten en algemene besturen van de deelnemende organisaties.

1.4 Zes uitvoeringsplannen in concept uitvoeringsprogramma

De projectgroep is in opdracht van de stuurgroep aan het werk gegaan om een concept uitvoeringsprogramma te ontwikkelen. Het concept uitvoeringsplan is in een relatief korte tijd ontwikkeld aangezien de betrokken partijen tempo willen maken en snel naar tastbaar resultaat willen. Voor het concept uitvoeringsprogramma zijn 6 belangrijke en kansrijke (samenwerkings)projecten uitgewerkt tot uitvoeringsplannen:

1. Nieuwe grensroute Twickel in combinatie met verminderen barrièrewerking A1 en A35;
2. Completeren van de Umfassungsweg Twickel;
3. Verminderen barrièrewerking N346;
4. Versterken randzone Woolde;
5. Integrale aanpak EHS, wateropgaven en integrale structuurversterking
6. Package deal Groene en Blauwe diensten.

Dit uitvoeringsprogramma beschrijft deze zes uitvoeringsplannen. De projecten verschillen qua abstractie en complexiteit. Dit beïnvloedt ook de mate waarin concrete uitwerking van de plannen kon plaatsvinden. De uitvoeringsplannen verschillen daarom in detailniveau en concreetheid maar bieden allen een goed perspectief op uitvoering.

De eerste twee projecten kunnen in 2010 (gefaseerd) in uitvoering worden genomen. De andere projecten vragen nog nadere studie en verkenning. Daarvoor wordt in dit uitvoeringsplan de richting aangegeven.

2. Grensweg Twickel en verminderen barrièrewerking A1/A35

2.1 Grensweg en verminderde barrièrewerking versterken identiteit landgoed

2.1.1 Grensroute en verminderen barrièrewerking één project

Eén van de projecten die volgt uit de Ontwikkelingsvisie Twickel is de aanleg van een grensweg, ook wel de Twickeler Grensweg genoemd. De Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving beschrijft deze grensweg als een zelfstandig landschappelijk element. De grensweg vergroot de herkenbaarheid van het landgoed Twickel en markeert de grens wanneer men “te gast is” op het landgoed. De grensweg verbindt attractiepunten in de randzone tussen de steden en het landgoed en maakt talloze ommetjes mogelijk. De randzone maken wij zo vitaal en aantrekkelijk. En de recreatieve functie van het landgoed voor de bewoners van Borne en Hengelo wordt vergroot.

In dit Uitvoeringsplan loopt de Twickeler Grensweg onder meer door de stadsranden van Borne en Hengelo (Woolde). Uitwerking van het concept van de Twickeler Grensweg heeft dus een nauwe relatie met de beoogde inrichting van die stadsranden.

In een latere fase kan gewerkt worden aan het realiseren van een Grensweg die het hele landgoed Twickel omzoomt.

Verminderen barrièrewerking A1/A35

Een ander project uit de Ontwikkelingsvisie Twickel is het verminderen van de barrièrewerking van de A1 en de A35. Deze snelwegen doorsnijden grote delen van het landgoed. Oude verbindingen zijn hierdoor verbroken.

Het is de intentie om deze barrièrewerking te verminderen en daardoor de toeristisch recreatieve functionaliteit van het landgoed voor de steden te vergroten.

Regio Twente is trekker van het uitvoeringsplan voor zowel de Twickeler Grensweg als het verminderen van de barrièrewerking van de A1 en de A35.

Met het oog op de samenhang tussen het uitvoeringsplan “Twickeler Grensweg” en “Verminderen barrièrewerking A1/A35” zijn de twee projecten samen in voorliggend uitvoeringsplan opgenomen.

Het project Twickeler Grensweg en verminderen barrièrewerking A1/A35 speelt zich vooral af in de stadsrandzones van Borne en Hengelo. Woolde is de stadsrandzone van Hengelo. Het spreekt voor zich dat er daarom een belangrijke relatie ligt tussen enerzijds dit uitvoeringsplan en het uitvoeringsplan voor de aanpak van Woolde, dat wij in hoofdstuk 5 beschrijven

Twickeler Grensweg

Geïnspireerd op het concept van de Umfassungsweg wordt een nieuwe route langs de randen van het domein van Twickel ontwikkeld. Deze route zou het totale domein van Twickel kunnen omzomen.

Het meest cruciale gedeelte van het trace ligt in de overgangszone tussen stad (Hengelo/Borne) en landgoed. De nieuwe route markeert hier de overgang van stad naar Twickel (herkenbaarheid landgoed) en verbindt verschillende plekken in de stadsrandzone. Daardoor wordt een nieuwe structuur toegevoegd die een bijdrage levert aan vitalisering van de stadsrandzone en creëert daarmee een steviger draagvlak voor nieuwe recreatieve activiteiten en voorzieningen (zoals bv. de Landmarkt bij Borne).

De nieuwe route is duidelijk in het landschap herkenbaar door een onderscheidende materialisering (beplantingen (laan, boomgroepen) en/of bestratingmateriaal). De route volgt niet strak de bebouwingsranden van de omliggende kernen maar slingert juist door het overgangsbied; soms dicht langs de rand, soms op afstand, soms ook binnen de bebouwde kom. Met de nieuwe route wordt ook een aantal barrières overwonnen van o.a. snelweg en kanaal.

In aansluiting op het A1 programma kunnen op de kruisingen van de grensroute en stedelijke radialen, groene transferia worden ontwikkeld: opstappunten om het gebied wandelend of fietsend verder te verkennen.

Bron: Ontwikkelingsvisie p.45

Twickel wordt langs de randen doorsneden door de snelwegen A1 en A35. De knooppunten die beide snelwegen met elkaar verbinden bevinden zich ten noorden van Azelo (knooppunt Azelo) en ten zuiden van Borne (knooppunt Buren). Snelwegen en knooppunten vormen zowel visueel als functioneel belangrijke obstakels in de verbinding tussen stad en landgoed. Tussen de kern van het landgoed en Delden ligt de N346. Deze provinciale weg doorsnijdt de oorspronkelijk nauwe relatie tussen Delden en Twickel.

Inpassing snelwegen

Het uitgangspunt voor de landschappelijke inpassing van de snelwegen is het versterken van de groenstructuren in de directe omgeving van de wegen en deze zo ver mogelijk door te trekken. Door juist de doorlopende landschappelijke structuren te benadrukken wordt de weg ondergeschikt gemaakt aan het omliggende landschap, zonder deze te willen camoufleren of in te pakken. Dit betekent dat plaatselijk beplantingen (schaamgroen) in de lengterichting van de weg worden verwijderd en ook ter plekke van op- en afritten beplantingsstructuren worden aangepast. Vanuit het omliggende landschap wordt de weg daarmee minder een visuele barrière en ook vanaf de weg is meer te zien van de variatie van het landschap.

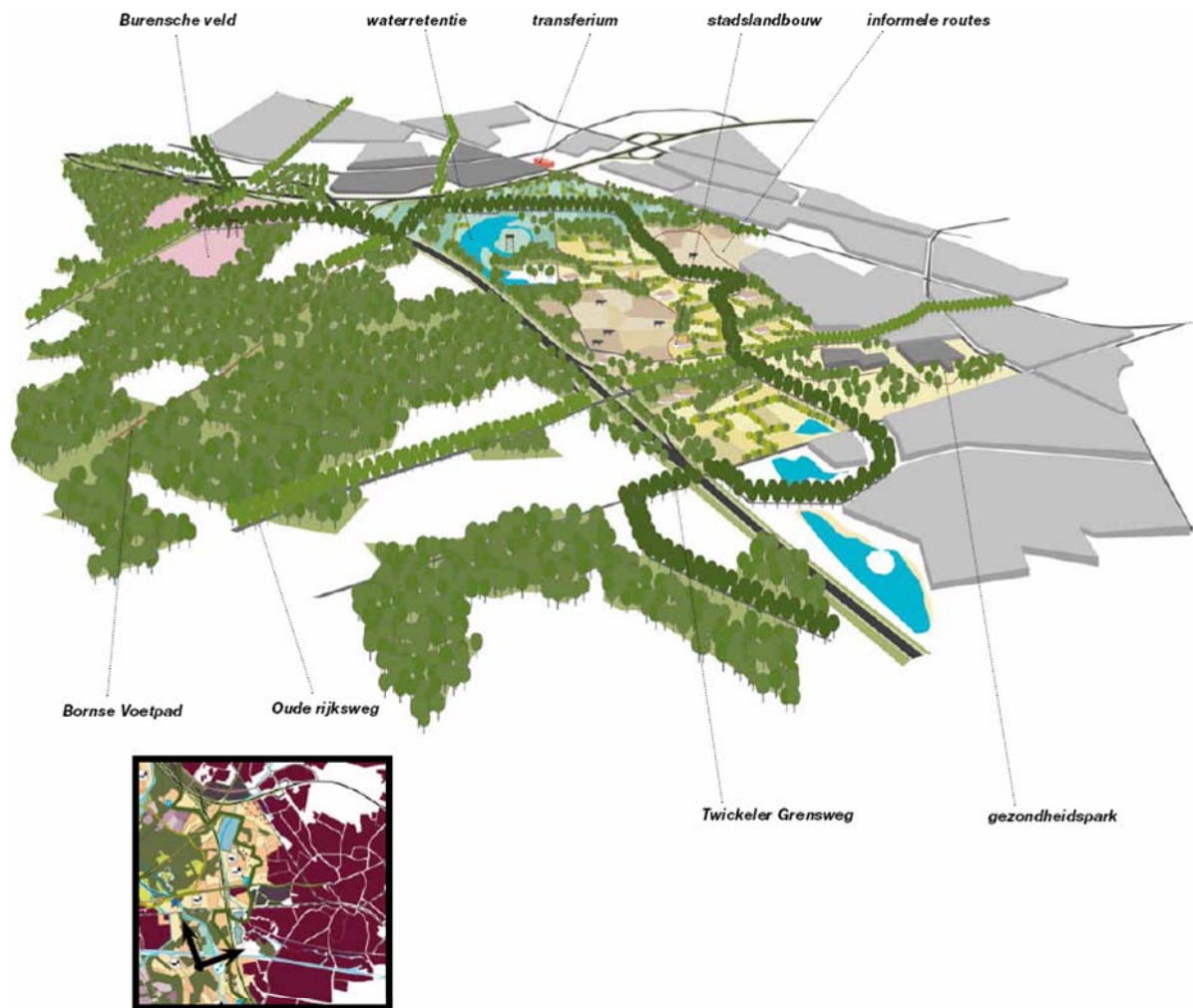
Bron: Ontwikkelingsvisie p.45

2.1.2 Nut en noodzaak

De ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving beschrijft het nut en de noodzaak van de Twickeler Grensweg. Het idee voor de Grensweg is geïnspireerd op de oude gedachte van de Umfassungsweg. De gedachte is dat naast het toevoegen van een stevige structuur als basis voor ontwikkeling van de randzones van Twickel (tevens de stadsrandzones van Borne en Hengelo), de Grensweg er ook toe zal leiden dat de recreatieve en verkeersdruk op het centrum van het landgoed vermindert, door de aanwezigheid van aan de Twickeler Grensweg gekoppelde nieuwe 'attractoren' en transferia in de randzone.

De Twickeler Grensweg draagt tevens bij aan de beleving en herkenbaarheid van Landgoed Twickel in het landschap en markeert de overgang tussen vooral stedelijk gebied en het landelijke gebied van Landgoed Twickel. De Grensweg kruist ook verschillende (oude) radialen en de geplande fietssnelweg F35 en geeft daarmee verschillende mogelijkheden om het gebied te verkennen.

Het verminderen van de barrièrewerking A1/A35 gaat om het herstellen van oude doorsneden verbindingen en eventueel het toevoegen van nieuwe functionele verbindingen. Dit kunnen ecologische, landschappelijke, recreatieve en waterhuishoudkundige verbindingen zijn. Het verminderen van de barrièrewerking is ook positief voor de ontsluiting van de stadsrandzone vanuit de steden en het vergroten van de toegankelijkheid van het landgoed voor de steden.

Figuur 2: Nieuwe grensroutemarkering markeert grens tussen steden en landgoed

2.1.3 Kansen en mogelijkheden

In het gebied zijn verschillende lopende trajecten die kansen en mogelijkheden bieden voor de realisatie van de Grensweg en maatregelen voor barrièrervermindering. Naast synergie met eerder genoemd deelproject 'Aanpak randzone Woolde' gaat het daarbij om De Groene Poort (o.a. deelprojecten 'Zendersche Esch Zuid', 'Landmarkt', 'Ontsnipperen en Verbinden'), Agenda A1-zone, het initiatief voor de fietsroute F35 en het Gezondheidspark Hengelo.

2.2 Aanpak

2.2.1 Uitwerken concept Grensweg en maatregelen verminderen barrièrewerking

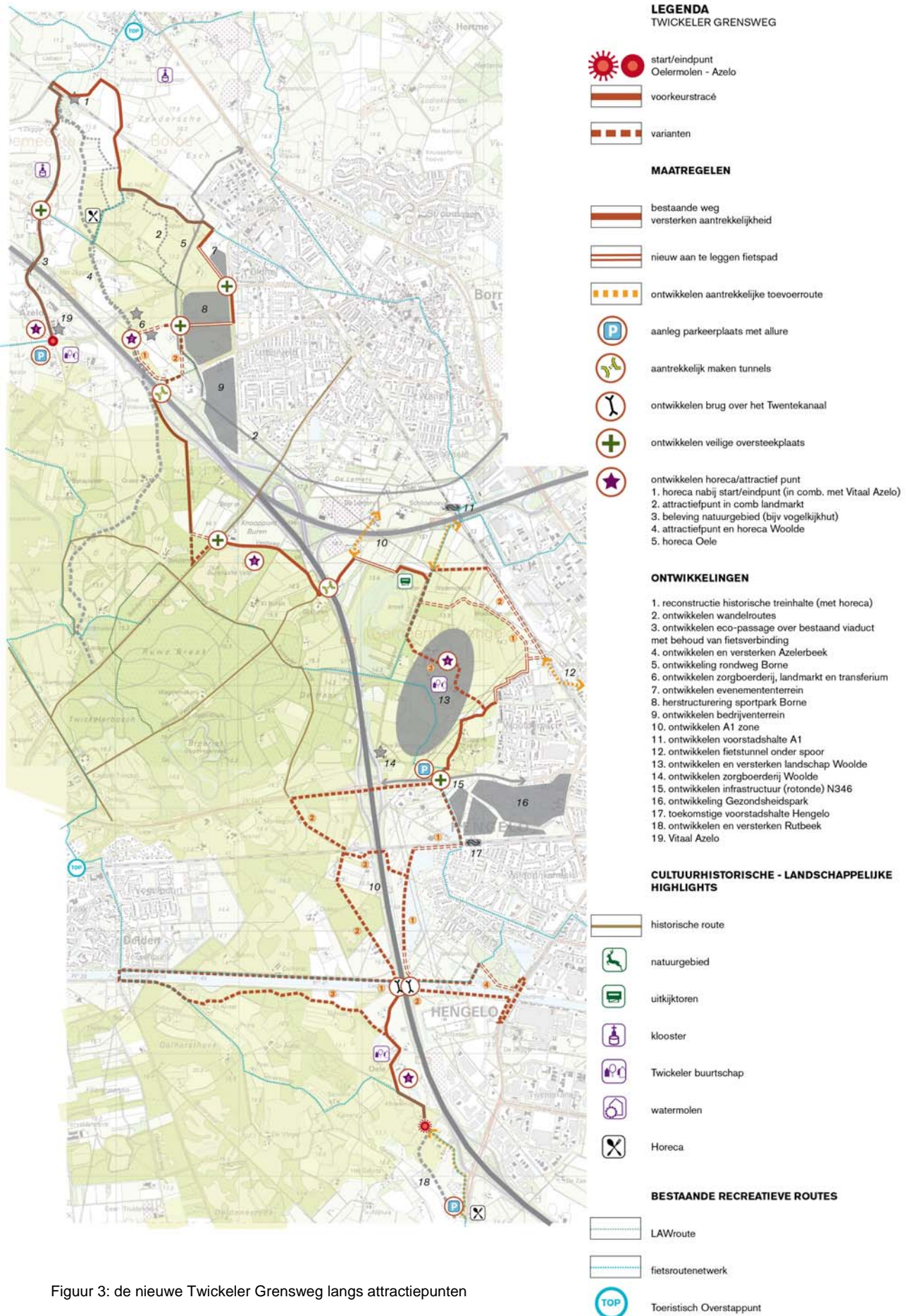
Programma van eisen:

Voor de Grensweg en de maatregelen verminderen barrièrewerking gelden de volgende eisen:

- De grensweg wordt ontwikkeld als een eigenstandige landschappelijke structuur, waarin de kenmerken van het landgoed Twickel nadrukkelijk naar voren komen. Zo krijgt de grensweg de functie van "grens naar het landgoed". Gedacht kan worden aan een kenmerkende laanbeplanting;
- De Grensweg biedt wandel- en fietsgelegenheid aan recreanten;
- De Grensweg is toegankelijk voor mindervaliden;
- De Grensweg is toegankelijk voor honden mits aangelijnd;
- De Grensweg verbindt verschillende deelgebieden met attractieve inrichtingen van de stadsrandzone;
- De Grensweg kruist enkele malen de A1 en de A35, het Twentekanaal en het spoor; deze kruisingen dienen verkeers- en sociaal veilig uitgevoerd te zijn;
- De Grensweg heeft verschillende plekken om de auto te parkeren en de fiets te stallen. Waar mogelijk wordt aangehaakt op initiatieven voor Toeristische Overstap Punten (TOP's);
- De Grensweg is eenduidig en herkenbaar uitgevoerd met begeleidende beplanting, verharding en, bebording, zitelementen en ander straatmeubilair. Een idee is om te werken met vernieuwde "oude jachtpalen" of met het wapen van Stichting Twickel;
- Maatregelen die de barrièrewerking van de A1 en de A35 verminderen mogen de verkeersveiligheid niet nadelig beïnvloeden;
- Maatregelen die de barrièrewerking van de A1 en de A35 verminderen mogen de kwaliteit van de leefomgeving niet nadelig beïnvloeden.

Beschrijving van het ontwerp

Het deel van de Twickeler Grensweg dat wij in dit plan uitwerken, ligt aan de rand van het domein van Twickel in de stadsrandzone van Borne en Hengelo. De Grensweg maakt veelal gebruik van bestaande wegen en doet verschillende attractieve punten aan. Figuur 3 presenteert de beoogde ligging van de Grensweg. Op sommige punten is nog een alternatieve route in beeld. Afweging van deze alternatieven vindt plaats in de stuurgroep. De beschrijving van de Twickeler Grensweg is opgenomen in bijlage 2. Deze beschrijving volgt de kaart van noord naar zuid.

Figuur 3: de nieuwe Twickeler Grensweg langs attractiepunten

2.2.2 Varianten en keuzemogelijkheden

In paragraaf 2.2.1 is het voorlopig ontwerp geschetst. Daarin zijn verschillende varianten en keuzemogelijkheden opgenomen. Het gaat daarbij om:

- De uitwerking van de ecopassage over de A1: met of zonder landbouwverkeer?;
- Grensweg in integrale gebiedsontwikkeling Westrand Borne;
- Grensweg in integrale gebiedsontwikkeling Woolde;
- Brug Twentekanaal.

Herkenbaarheid en veiligheid waarborgen

De grensweg maakt veelal gebruik van bestaande wegen. Op sommige plekken vraagt dit aanpassingen. Deze aanpassingen hebben te maken met herkenbaarheid, verkeersveiligheid, sociale veiligheid en verwacht kort recreatief verblijf. Het gaat om de volgende locaties:

- Verkeersveilige oversteken in Borne;
- Sociaalveilig maken tunnel A1;
- Verkeersveilige oversteek Bornsestraatweg
- Aanleg natuurbalkon Burense veld
- Sociaalveilig maken tunnel A35;
- Aanleg vogelveilige weg langs retentiegebied Woolde;
- Verkeersveilige oversteek N346.

Grensweg aanleggen als fietsroute en streven naar opname in het raamplan fietspaden

Daar waar de grensweg nieuw wordt aangelegd, gaan wij uit van de uitvoering als fietsroute. Daarmee bedoelen wij een goed fietsbaar pad dat goed past in de landelijke omgeving. Het betreft dus niet noodzakelijk een geasfalteerd fietspad. Eventueel kan een half-verharding te overwegen zijn. De nieuw aan te leggen grensweg is toegankelijk voor kleine onderhoudsvoertuigen en incidenteel voor nood- en hulpdiensten.

De nieuw aan te leggen grensweg wordt niet voorzien van verlichting. In de avonduren wordt men verondersteld niet meer te recreëren op de grensweg. De uniformiteit van de grensweg wordt ontleend aan de inrichtingselementen (onder andere kleur, vorm en groen).

De grensweg is een waardevolle aanvulling op het fietspadennetwerk in Twente. Daarom is het streven de grensweg op te laten nemen in het raamplan fietspaden van de provincie Overijssel.

Over het eigendom van de Grensweg Twickel is nog niet gesproken. Het ligt in de rede om bij gebruik van bestaande infrastructuur de eigendomsverhoudingen ongewijzigd te laten. Voor onderdelen die onder beheer van Twickel komen te vallen zal de regeling van openstelling van Twickel van toepassing zijn.

Grondaankopen zijn nodig voor realisatie Grensweg

Voor de realisatie van de Grensweg is aankoop nodig van de volgende gronden:

- Geplande nieuwe grensweg langs spoor bij Zenderen;
- Geplande nieuwe grensweg langs akker bij begraafplaats Knooppunt Buren;
- Geplande nieuwe grensweg langs spoor bij gezondheidspark.

Het betreft 1500 strekkende meters agrarische grond en 500 meter grond met bestemming groen (in woonwijk)

Vermindering barrièrewerking A1/A35 en landschap beleefbaar maken

Met de aanleg van de grensweg worden tevens verschillende kruisingen met de autosnelweg A1 en A35 aangepakt. Hierdoor vermindert de barrièrewerking.

Er zijn ook maatregelen mogelijk om de beleefbaarheid van het landschap vanaf de snelwegen te vergroten. We denken hierbij aan het realiseren van zichtlijnen op het omliggende landschap, zodat je als gebruiker van de autosnelweg kunt genieten van de omgeving en je tegelijkertijd beter kunt oriënteren. In de ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving wordt onder andere voorgesteld om de monotone wegbepanting langs de autosnelwegen te verwijderen op plekken waar het landschap oorspronkelijk open is. Verdichting van beplanting kan plaatsvinden waar het landschap oorspronkelijk dicht begroeid is.

Deze maatregelen worden in dit uitvoeringsplan verder niet uitgewerkt. Bij de A1-zone-studie en het opstellen van de Regionale Wegenvisie voor Twente kan dit verder worden opgepakt.

2.2.3 Twickeler Grensweg als landschappelijke structuur

De grensweg wordt ontwikkeld als eigenstandige landschappelijke structuur die de functie als 'grens van het landgoed' kan vervullen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de bouwstenen (landschapselementen) die voor Twickel zo karakteristiek zijn, zoals lanen, boomgroepen, houtwallen en kleine bosjes.

Eenheid in verscheidenheid is daarbij het principe om de grensweg als geheel herkenbaar te maken. De uitwerking van de maatregelen wordt gecombineerd met de uitwerking van de inrichtingsmaatregelen van de route zelf.

Voor de invulling van deze opgave wordt een landschapsarchitect ingeschakeld. Mogelijk dat aanvullend op enkele plekken gronden dienen te worden vrijgemaakt / aangekocht om de landschappelijke structuur te kunnen realiseren.

2.3 Globale kostenraming en financieringsopties

De Twickeler Grensweg is ongeveer 17.000 meter lang. Het betreft vooral bestaande wegen. Tabel 1 presenteert de globale kosten voor de Twickeler Grensweg, inclusief maatregelen om de barrièrewerking A1 en A35 te verminderen.

Voor de globale kostenraming is uitgegaan van de nieuwe aanleg van de Grensweg als fietspad van 2,50 meter breed (zie bijlage 2 voor nadere specificatie). Voor het bestaande gedeelte van de Grensweg is gerekend met een bedrag van €50,- per meter voor aanleg van groen en andere inrichtingselementen. Dit is een geschatte prijs (Regio, 2009). Het natuurbalkon betreft het maken van doorzicht en het realiseren van een afgeschermd zitgelegenheid met uitzicht op het Burense Veld. Het daarvoor benodigde bedrag in een inschatting (Regio, 2009). Het bedrag voor de brug over het Twentekanaal is een ruwe inschatting door Rijkswaterstaat.

Actie	Kosten per meter in €	Kosten Grensweg Twickel in €	Kosten verminderen barrièrewerking in €
2000m Nieuw aan te leggen grensweg	150	300.000 ¹	
15000m Aanpassingen bestaande wegen	50	750.000 ¹	
Grensweg ontwikkelen als eigenstandige landschappelijke structuur		300.000	
Natuurbalkon		35.000	
Grondaankopen	P.M	P.M.	
Brug Twentekanaal (alternatieve route is 5000m)		3000.000	
Aanpassen bestaande weg bij geen brug	50	250.000	
Ecopassage			500.000
2x Tunnelaanpassingen			200.000
Totaal met brug Twentekanaal		€ 4335.000,--	€ 700.000,--
Totaal zonder brug, via Delden		€ 1.335.000,--	

Tabel 1: kosten aanleg Grensweg en verminderen barrièrewerking A1/A35

Opties om te komen tot financiering

- Aansluiten op bestaande investeringsprogramma's en subsidiemogelijkheden. Hier kan worden gedacht aan het programma Groene Poort, programma's voor gebiedsontwikkeling in de Westrand Borne en Woolde maar ook aan het Subsidieprogramma Mooi Nederland;
- Ga in gesprek met private investeerders van bijvoorbeeld de Landmarkt, uitspanningen of andere recreatieve ondernemers die beter worden ontsloten via de Grensweg om te bezien of zij bereid zijn tot cofinanciering;
- Ga mogelijkheden na voor financiering vanuit regionale en provinciale programma's voor recreatie- en toerisme;
- Ga mogelijkheden na voor financiering vanuit plannen zoals het "raamplan fietspaden" van de provincie of de regio.

¹ Voorlopig is uitgegaan van een uitvoering in asfalt. Het is mogelijk dat om redenen van landschappelijke inpassing en uitstraling wordt gekozen voor uitvoering met halfverharding. In dat geval zullen de kosten lager uitvallen. Een schatting is dat de kosten 10% tot 20% lager kunnen uitvallen.

2.4 Naar uitvoering

Het is raadzaam bij de verdere uitwerking en uitvoering van dit project de volgende partijen te betrekken:

- Stichting Twickel;
- Gemeente Hengelo;
- Gemeente Borne;
- Gemeente Hof van Twente;
- Regio Twente;
- Provincie Overijssel;
- Rijkswaterstaat (nat en droog).

Specifieke onderdelen van de betrokken organisaties kunnen delen van het project zelfstandig uitvoeren of daarover de regie voeren (aansturing aannemers).

Uitvoeren in 2010

Het project kan in 2010 in uitvoering worden genomen. Daarvoor is verdere (detail)voorbereiding nodig:

- Uitwerken concept Grensweg;
- Voorlopig en definitief ontwerp maken;
- Bestek en aanbesteding.

De kosten voor deze werkzaamheden worden globaal geschat op € 250.000,--.

De uitvoering in 2010 betreft de gemakkelijk te realiseren delen waarbij vooral gebruik wordt gemaakt van bestaande infrastructuur. Er is dus sprake van een gefaseerde realisatie.

Overigens wordt de realisatie van de Grensweg Twickel in Woolde gecombineerd met de (her)inrichting van Woolde. In hoofdstuk 5 wordt dit nader toegelicht.

Risico's zijn beperkt

Het project kent beperkte risico's. De risico's zijn gelegen in het niet beschikbaar komen van de benodigde gronden en financiering.

Besluit stuurgroep 23 september 2009:

- De stuurgroep geeft de projectgroep de opdracht om een concreet realisatieplan te maken met fasering, aanpak, financieringsvoorstel en een voorstel voor organisatie van de projectuitvoering. Het realisatieplan integreert de (her)inrichting voor de versterking van de randzone Woolde (zie hoofdstuk 5).
- De stuurgroep vindt het wenselijk uit te gaan van cofinanciering van de voorbereidingskosten voor het realisatieplan. Deze zijn geraamd op € 250.000,--. Uitgangspunt is dat de regionale partners, de regio Twente, de gemeenten Borne, Hof van Twente en Hengelo en de stichting Twickel samen 50% van deze voorbereidingskosten dragen. De provincie draagt de andere 50%.
- De stuurgroep streeft naar opname van de Grensweg Twickel in het raamplan fietspaden van de provincie. Dat geeft namelijk de mogelijkheid tot cofinanciering van de provincie vanuit reguliere budgetten.
- De stuurgroep wil het realisatieplan begin 2010 beoordelen opdat gefaseerde realisatie mogelijk al in 2010 kan starten.

3. Completeren Umfassungsweg

3.1 De kern van het landgoed Twickel beleven

3.1.1 *Umfassungsweg is rond 1890 slechts voor een deel aangelegd*

Landschapsarchitect Petzold heeft rond 1890 een plan gemaakt voor de aanleg van de zo genoemde "Umfassungsweg". Deze loopt langs vloeiende lijnen in een grote boog rond het centrum van het landgoed: kasteel Twickel. De Umfassungsweg moet dus niet worden verward met de Twickeler Grensweg die langs door de randzone tussen het landgoed en de steden Hengelo en Borne loopt.

De Umfassungsweg is bedoeld als onderdeel van Petzolds imposante plan voor het landschapspark van Twickel. Letterlijk gaat het om een weg die de kern van het landgoed "omvat". Als men langs deze route wandelt ervaart men op een aantrekkelijke manier de verschillende landschappen die op het landgoed te vinden zijn.

Een deel van de Umfassungsweg is rond 1890 aangelegd.

Mogelijk door het overlijden van Petzold kort na 1890 is een groot deel van de route echter nooit gerealiseerd.

Het gedeelte dat door de Azelermeen loopt is ongeveer 40 jaar geleden afgesloten voor de wandelaar. Alleen het deel tussen de weg Delden-Hengelo en erva Bokdam is op dit moment nog toegankelijk.

Umfassungsweg

Omstreeks 1885 heeft de landschapsarchitect Petzold het concept van de 'Umfassungsweg' voor Twickel bedacht: een aantrekkelijke groene route die een rondje langs de belangrijkste highlights van het landgoed vormt. De Umfassungsweg is nooit in zijn geheel gerealiseerd maar delen ervan zijn in het huidige landschap nog terug te vinden (o.a. de Petzoldweg), andere delen zijn relatief eenvoudig te realiseren. Reconstructie van de Umfassungsweg kan een interessante nieuwe toevoeging aan het padennetwerk van Twickel vormen. Het vormt een 'ronde Twickel' op de overgang van park naar landschap en verbindt een aantal interessante plekken (Twickelervaart, Azelermeen, Noordmolen, Deldeneresch, Delden). De Umfassungsweg vormt een mooi "opstappunt" voor recreanten vanuit de omliggende steden.

Bron: Ontwikkelingsvisie p.45

3.1.2 *Nut en noodzaak*

Het doel van het project is om de Umfassungsweg als cultuurhistorisch fenomeen en als onderdeel van het plan van Petzold voor het landschapspark van Twickel te completeren en meer bekendheid te geven. Na de realisatie moet het mogelijk zijn een volledige rondwandeling te maken.

Op deze manier ontstaat er een nieuwe aantrekkelijk wandelroute met cultuurhistorische betekenis. De Umfassungsweg onderstreept de identiteit en de cultuurhistorische en landschappelijk betekenis van Twickel. Door na 120 jaar de Umfassungsweg te completeren wordt op een eigentijdse manier cultuurhistorie gemaakt. De Umfassungsweg is, alleen al daardoor, een bijzondere toevoeging aan de regionale portfolio van fiets- en wandelroutes.

3.1.3 *Kansen en mogelijkheden*

Voor dit project zijn er niet direct aanleidingen of gelegenheden om aan te sluiten op bestaande projecten en programma's, met uitzondering van de gebiedsuitwerking Azelo.

Het project is ook relatief kleinschalig. Het is overigens wel mogelijk dat de regio Twente dit project omarmt als een toevoeging op het toeristisch-recreatief product dat zij voor Twente in de markt zet. In die zin zou de Umfassungsweg ook onderdeel kunnen worden van het regionale fiets- en wandelroutenetwerk.

3.2 Aanpak

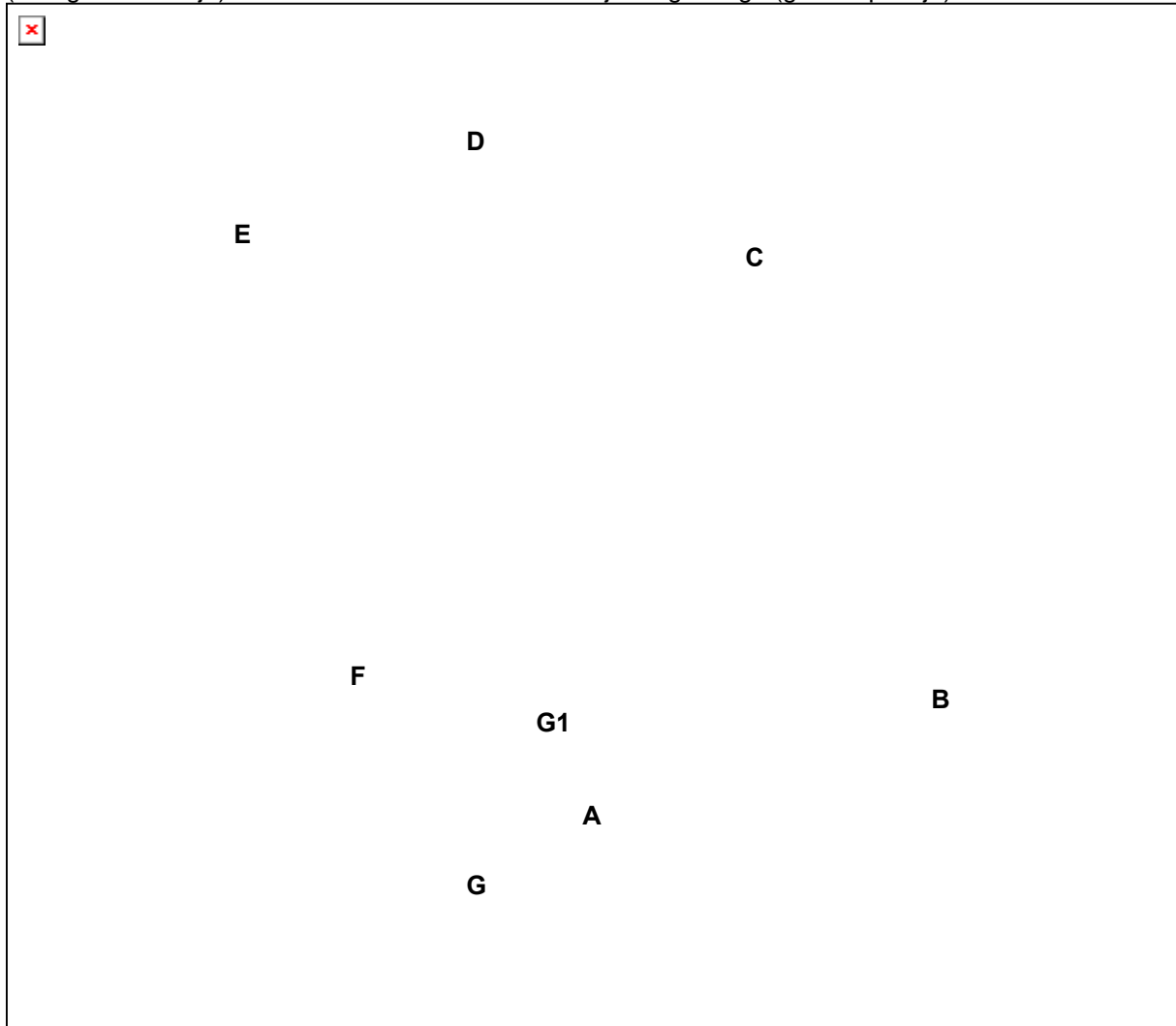
3.2.1 *Zorgvuldig inpassen in landschapspark en rekening houden met belangen*

Gezien zijn betrokkenheid bij het herstel van het landschapspark is Michael van Gessel gevraagd mee te denken over het tracé en de vormgeving van het ontbrekende deel van de Umfassungsweg. Voor de nieuw aan te leggen delen zal ook rekening moeten worden gehouden met andere belangen die op het landgoed spelen. Hierbij is te denken aan pachters/ grondgebruikers, natuurbehoud en privacy van bewoners.

Om de herkenbaarheid te bevorderen moet er sprake zijn van een zekere eenheid in de vormgeving van het pad.

3.2.2 Routeontwerp

In figuur 4 heeft Van Gessel het tracé van de Umfassungsweg met het omliggende landschap ingetekend. Hierbij wordt voor een groot deel gebruik gemaakt van bestaande paden en wegen (doorgetrokken lijn). Enkele ontbrekende schakels zijn toegevoegd (gestreepte lijn).

Figuur 4: ontwerp van de Umfassungsweg

Vanaf Carelshaven en tegen de klok in zijn de volgende tracégedeelten te onderscheiden:

- A-B- noordelijke fietspad richting Hengelo met kort nieuw gedeelte bij erve Delta
- B-C- bestaande Petzoldweg tot weg Borne-Delden
- C-D- tracé door de Azelermeen tot Twickelervaart; dit deel is nog wel herkenbaar maar sinds lang buiten gebruik
- D-E- nieuw tracé van Twickelervaart door Koematenveld naar het eindpunt van de Twickelerlaan
- E-F- deels nieuw en deels bestaand tracé over de Deldenersch tot de Watertoren
- F-G- langs oorspronkelijk tracé Marktstraat over de te verdiepen Rondweg Delden, door centrum naar station Delden.
- G-H- bestaand tracé “Nieuwe Weg”, nog aangelegd door Petzold.
- H-A- langs Hengelosestraat tot het beginpunt bij Carelshaven.

Zolang het herstel van de Marktstraat over de Rondweg Delden nog niet mogelijk is vormt tracé F – G¹ – A een alternatief. Om deze verbinding mogelijk te maken zal een smal pad aangelegd worden tussen de achterkant van het Huispark en de provinciale weg. Voor het tracé H – A is een veilige oversteek bij Carelshaven onmisbaar.

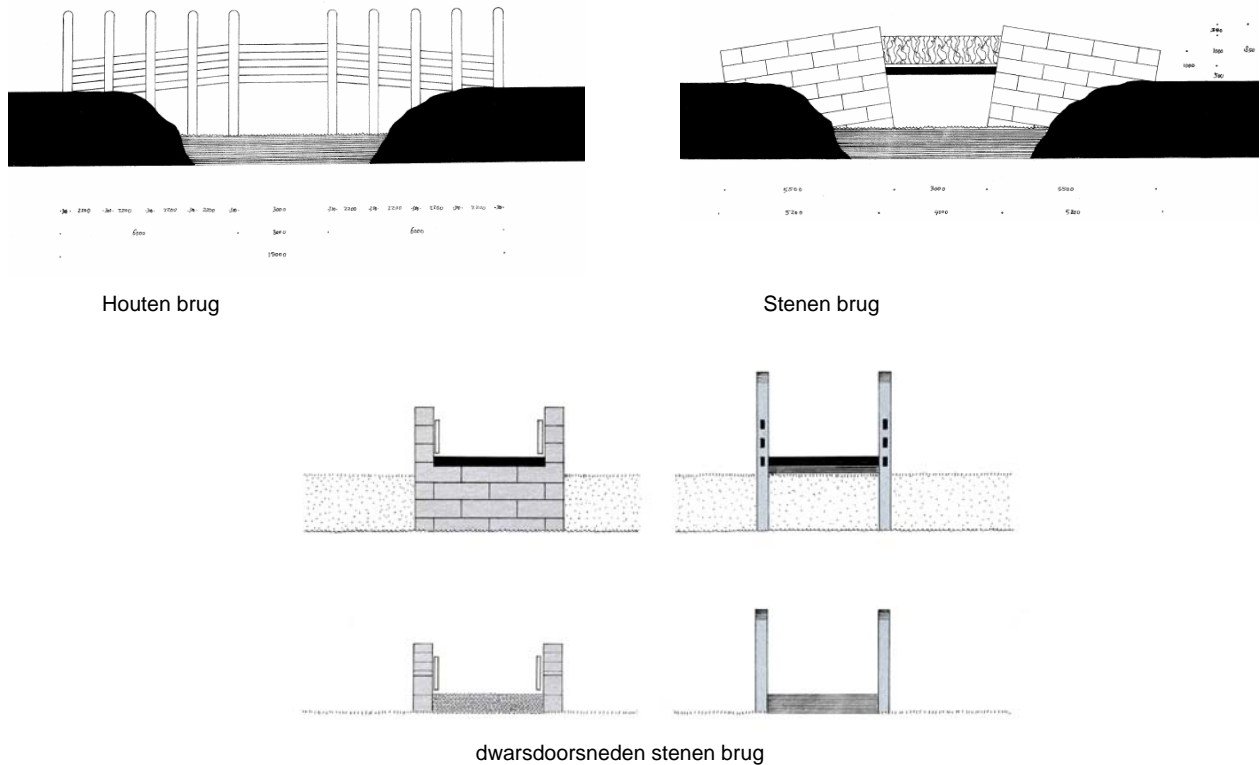
De route heeft een totale lengte van ca. 9 km en is in de eerste plaats bedoeld voor wandelaars. Delen zijn ook goed te fietsen. Het tracé slingert door de verschillende landschappen die zo kenmerkend zijn voor het landgoed.

Brug over de Twickeler vaart

In het tracé liggen twee nieuwe bruggen: over de Azelerbeek en de Twickelervaart. De brug over de Azelerbeek is onderdeel van het plan van Vitaal Azelo. Voor de brug over de Twickelervaart heeft Van Gessel twee alternatieven ontwikkeld:

- een houten brug geïnspireerd op de jachtpalen die langs de randen van het landgoed te vinden zijn en als alternatief;
- een stalen brug tussen twee landhoofden van zandsteen.

Langs de Umfassungsweg zijn meerdere "opstappunten" mogelijk, in de toekomst ook station Delden.

Figuur 5: alternatieve brugontwerpen

3.3 Globale kostenraming en financieringsopties

Nieuwe wegen/paden excl. Azelermeen	
2000 m' á €75,= is	€ 150.000,=
kosten houten brug	€ 35.000,=
(stalen / stenen brug: €45.000,=)	
kosten voorbereiding, vergunningen e.d.	€ 20.000,=
onvoorzien	€ 20.000,=
grondkosten	P.M.
	<hr/>
Totaal incl. BTW	€ 225.000,=

Voor zover nu is te overzien is er een aantal partijen die mogelijk bereid gevonden kunnen worden voor cofinanciering:

- De regio Twente, vanuit budget voor toerisme en recreatie;
- De provincie Overijssel, vanuit budget voor toerisme en recreatie (EMT) en mogelijk vanuit het budget voor Cultuur en Ruimte;
- De gemeenten Hengelo, Borne en Hof van Twente;
- De stichting Twickel.

3.4 Naar uitvoering

Voor dit project hoeft geen grond aangekocht te worden. Er is zoveel mogelijk rekening gehouden met de belangen van pachters. Nieuwe paden komen in de regel op gebruiksgrenzen zodat geen landbouwpercelen doorsneden worden. Er is wel een beperkte oppervlakte landbouwgrond nodig langs de randen van kavels.

Bijzondere zorg moet worden besteed aan het nieuwe tracé door het natuurgebied Koematenveld. Het nieuwe pad zal zo moeten worden aangelegd dat kwetsbare vegetaties ontzien worden. Hetzelfde geldt voor de waterhuishouding.

Aangezien de uitvoering relatief eenvoudig is en de kosten beperkt zullen zijn kan de uitvoering van dit project op korte termijn aanvangen. Voor het herstellen en opnieuw openstellen van het gedeelte door de Azelermeen bestaat al een concreet plan dat waarschijnlijk in 2010 in het kader van het project "Vitaal Azelo" uitgevoerd zal worden.

De stuurgroep oordeelde op 19 augustus 2009 dat dit uitvoeringsplan zover gereed is dat zijn in principe afspraken kan maken over uitvoering. Inmiddels is aan een extern bureau opdracht verleend om de voorbereidingen, zoals vergunningaanvragen, het maken van een bestek en het verzorgen van de aanbesteding, te verzorgen.

Besluit stuurgroep 23 september 2009:

De stuurgroep besluit het project in uitvoering te nemen. De leden van de stuurgroep nemen de vraag voor cofinanciering voor dit project mee naar hun organisaties en leggen deze voor.

4. Verminderen barrièrewerking N346

4.1 N346 is flinke barrière tussen Twickel en omgeving

4.1.1 Verstoorde cultuurhistorische relaties herstellen

Cultuurhistorische relaties verstoord

Met de aanleg van de N346 is de historische parkaanleg van Twickel versnipperd geraakt. Het gedeelte van de parkaanleg langs de Hengelosestraat richting het NS-station Delden is afgesneden van het centrale deel van het park bij het kasteel. Het park valt onder de bescherming van het Rijk. Door de weg is ook de Deldeneresch doorsneden en de oorspronkelijke relatie tussen Delden en Twickel verstoord. Vier wegen en paden zijn door de aanleg van de weg doorsneden. Dit uitvoeringsplan voorziet in het zoveel mogelijk herstellen van de relatie. Er is in 2003 door Van Gessel c.s.² een plan ontwikkeld om de barrièrewerking te verminderen. Deze Belvédèrestudie voorziet in een bescheidener uitvoering van de weg te hoogte van de Deldeneresch en een verdiepte ligging ter hoogte van het kasteel. Hierdoor kunnen de meeste verbindingen op maaiveldniveau worden hersteld.

Context van dit uitvoeringsplan

De verdiepte aanleg van de N346 is een belangrijk onderdeel van het plan van Van Gessel. Met een dergelijke aanleg is herstel van cultuurhistorische relaties en het landschapspark mogelijk. In 2003 bleek al dat, nut en noodzaak afwegend, dit geen haalbare kaart is.

Daarom is besloten breder te kijken naar de ontwikkelingen op en rond Twickel met als doel de identiteit van Twickel te waarborgen en te versterken. Dit leidde tot de ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving.

Het verminderen van de barrièrewerking van de N346 tussen Delden en Twickel is hiermee onderdeel geworden van het behouden en versterken van de identiteit van Twickel.

Er is een aantal opties om deze barrièrewerking te verminderen.

Via een afweging van nut en noodzaak worden

reële maatregelen voorgesteld teneinde de barrièrewerking waar mogelijk te verminderen. De maatregelen kunnen worden uitgevoerd in samenhang met andere projecten en programma's zodat beschikbare middelen efficiënt worden benut. Verdiepte aanleg is namelijk ook in de huidige context niet reëel maar kan voor de langere termijn als streefbeeld gelden.

Combinatie met wateropgaven mogelijk

In verband met het realiseren van de robuuste verbindingzone aan de oostzijde van Delden is een ecopassage vereist.

Het Waterschap Regge en Dinkel moet in het kader van de uitvoering van de kaderrichtlijn Water en Waterbeheer 21^e eeuw maatregelen nemen. De basis voor deze maatregelen liggen in Europese richtlijnen.

Profiel aanpassen aan functie van de weg

Ook ten oosten van Delden heeft de N346 een breed profiel, in verhouding tot de functie van de weg. Daarbij is de langzaam verkeersroute ter plaatse niet optimaal. Combinatie van herstel van cultuurhistorie met aanpassing aan de huidige wensen en eisen is dus mogelijk.

Inpassing N346

De N346 vervult een belangrijke rol in de verkeersafwikkeling van het gebied. Deze functie zal de weg ook in de toekomst moeten blijven kunnen vervullen. Binnen deze randvoorwaarden worden kansen gezien voor een verbetering van de inpassing van de weg.

Voor een betere inpassing van de N346 is door Michael van Gessel een plan gemaakt dat voorziet in verdiepte aanleg van de weg, een krappere ruimtebeslag en meerdere ongelijkvloerse kruisingen. De kosten van deze, op zich breed gedragen, oplossing blijken echter te hoog om in deze vorm gerealiseerd te kunnen worden.

Voorgesteld wordt de plannen voor inpassing van de N346 te splitsen in meerdere deelprojecten en deze zo mogelijk gefaseerd uit te voeren. Daarbij is het op onderdelen mogelijk aan te haken bij andere ruimtelijke ontwikkelingen.

Een van de deelprojecten kan betrekking hebben op het realiseren van een tweetal rotondes en het beperken van het ruimtebeslag van de weg ter hoogte van de kruising van de N346 met de N741.

Een ander deelproject speelt rondom Carelshaven en heeft betrekking op een gecombineerde aanpak van herstel van Carelshaven, verbinding Oelerbeek-Twickelervaart, een recreatieve verbinding en het realiseren van een eco-passage voor de EHS.

Als toevoeging op het plan van M. van Gessel wordt voorgesteld te onderzoeken of het ruimtebeslag van de weg ter hoogte van de Carelshaven kan worden verkleind door het realiseren van een rotonde in plaats van de huidige kruising met verkeerslichten. (zie ook hoofdstuk 6)

Bron: *Ontwikkelingsvisie*, p. 55

² Michael van Gessel, Amsterdam 2003: "Ruimtelijk onderzoek naar het herstel van de relatie Delden en Twickel"

4.1.2 Nut en noodzaak

Plan leidt tot herstel relaties en maakt cultuurhistorie weer zichtbaar

Uitvoering van het gehele plan leidt tot herstel van de relatie tussen Delden en Twickel met de oorspronkelijke routestructuren. De parallelle historische ontwikkeling tussen Delden en Twickel wordt dan weer beleefbaar en zichtbaar. Bovendien leidt uitvoering van het plan tot herstel van het historische landschapspark van Twickel. Tezamen leveren deze ontwikkelingen een bijdrage aan de toeristische recreatieve functie van Delden en Twickel en maakt cultuurhistorie opnieuw beleefbaar. Verder is het mogelijk om bij aanpak van de N346 de weg te dimensioneren volgens de huidige wensen en eisen en beter landschappelijk in te passen. Door aanpassing kan beter worden aangesloten bij de gebruikelijke maatvoering van provinciale wegen, verwarring worden voorkomen en de verkeersveiligheid worden vergroot.

Nut en noodzaak van maatregelen worden verder gepresenteerd in bijlage 2.

4.1.3 Kansen en mogelijkheden

Dit onderdeel van het uitvoeringsprogramma biedt de kans tot uitvoering van het oorspronkelijke plan van Van Gessel c.s. Een gefaseerde of gedeeltelijke uitvoering is echter mogelijk, zeker in combinatie met andere projecten en programma's. Op die manier kan werk met werk worden gemaakt en kan gemeenschapsgeld efficiënter worden ingezet, zodat het rendement wordt vergroot.

Om te kunnen beslissen of en in hoeverre het plan van Van Gessel c.s. wordt uitgevoerd moet eerst worden besloten of tot de verdiepte aanleg wordt overgegaan. Dit onderdeel vergt de grootste investeringen en bepaalt het uiteindelijke resultaat in grote mate.

Grofweg zijn de volgende kansen te onderscheiden:

- Combinatie met aanpak van de wateropgaven;
- Combinatie met uitvoering van ontsnipperingsmaatregelen;
- Combinatie met aanpak van de als onveilig ervaren routes voor langzaam verkeer;
- Combinatie met programma's voor toerisme en recreatie.

Om tot een verantwoorde beslissing te komen rond de uitvoering van dit onderdeel "verminderen barrièrewerking N 346" worden een drietal uitwerkingsopties benoemd met de verwachte benodigde investeringen en de voor- en nadelen van de opties. Dit resulteert in een voorstel tot uitvoering.

4.2 Aanpak

Optie 1: Alle maatregelen in ontwikkeling brengen (maatregelen a t/m h, zie bijlage 2)

Investeringsniveau:	ca. 34 miljoen
Voordelen:	Uitvoering aan totale ontwikkelingsvisie Twickel; Uitvoering geven aan het plan Van Gessel c.s. uit 2003; Uitstralen van een hoog ambitieniveau; Bijdrage tot technische innovatie met verdiepte aanleg;
Nadelen:	Hoge kosten, Door de innovatieve aspecten bestaat onzekerheid over kosten.

Optie 2: Verdiepte aanleg en ongelijkvloerse kruisingen achterwege laten, maar overige maatregelen in ontwikkeling brengen (maatregelen b t/m h, zie bijlage 2).

Investeringsniveau:	ca. 10 miljoen euro
Voordelen:	De kosten van dit onderdeel zijn ten opzichte van het totale plan, meer dan gehalveerd. De landschappelijk inpassing, de verkeersveiligheid, de bijdrage tot het realiseren EHS en de kaderrichtlijn Water worden deels gerealiseerd en het ruimte beslag van de N346 neemt af.
Nadeel:	geen bijdrage aan herstel relatie Delden Twickel geen herstel van het landschapspark

Optie 3: Alleen plannen aan de oost zijde van Delden uitwerken (maatregelen c t/m h, zie bijlage 2).

Investeringsniveau: ca. 5 miljoen euro

Voordeel: Bijdrage aan de invulling van de EHS en wateropgaven en een verbetering van de inpassing van de N346, mits ecoduct zorgvuldig wordt ingepast;.

Nadelen: Plan Van Gessel c.s. blijft in de kast;
Magere uitvoering van dit onderdeel van de visie.

De opties vullen elkaar aan. Zeker gezien de huidige financieel-economische situatie is uitvoering van optie 1 voorlopig geen haalbare kaart. Via uitvoering van elementen uit de opties 2 en 3 kan stapsgewijs gewerkt worden aan verminderen van de barrièrewerking.

Optie 2 biedt kansen om de barrièrewerking te verminderen en verdient nader onderzoek.

Besluit stuurgroep 23 september 2009:

- De stuurgroep accepteert optie 2 als meest realistische optie. Optie 2 geeft mogelijkheden om de barrièrewerking van de N346 te verminderen, hoewel de cultuurhistorische relaties tussen Delden en Twickel en het landschapspark niet worden hersteld. Optie 2 leidt eveneens tot een behoorlijke vermindering van kosten en risico's. Optie 1 is de beste optie en blijft het streven voor de langere termijn maar is voorlopig (financieel) onhaalbaar.
- De stuurgroep geeft de projectgroep de opdracht de mogelijkheden voor uitvoering van (delen van) optie 2, in samenhang met uitvoering van andere projecten, te verkennen en in beeld te brengen en met uitvoeringsvoorstellen te komen. De eerste uitvoeringsvoorstellen wil zij begin 2010 beoordelen.

Toets elementen	Optie 1	Optie 2	Optie 3
Realiseren EHS	+	+	+
Realiseren kaderrichtlijn water	+	+	+
Herstel historische parkaanleg	+	0	0
Herstel relatie Delden Twickel	+	0	0
Herstel Deldeneresch	+	+	0
Verminderen ruimtebeslag N346	+++	++	0
Landschappelijke inpassing N346	+++	+	0/-
Toerisme	+++	+	+/0
Mobiliteit	0	0	0
Verkeersveiligheid	+	+	+
Route langzaam/landbouwverkeer	+	+	+
Werkgelegenheid	++	+	0
Innovatie	+	0	0
Ambitieniveau	+++	++	+
Kosten	---	--	-
Tijd beslag tot realiseren	---	0	0
Risico's	---	0	0

Tabel 2: Afweging van opties

+++	in zeer sterke mate positief
++	in sterke mate positief
+	positief
-	Negatief
--	In sterke mate negatief
---	In zeer sterke mate negatief
0	Neutraal

4.3 Globale kostenraming en financieringsopties

Kosten

Aanpak van de N346 is geen "laaghangend fruit". In elke variant is de aanpak relatief kostbaar. De benodigde bedragen variëren van € 5 mln tot € 34 mln. Dergelijk bedragen komen doorgaans niet gemakkelijk op tafel.

Financiering door koppeling aan projecten en programma's

Door koppeling met andere projecten en programma's kan werk met werk worden gemaakt en cofinanciering worden bewerkstelligd door combinatie met:

- Het programma voor realisatie van de EHS opgaven (provincie);
- Maatregelen voor ontsnippering (provincie);
- Het programma voor realisatie van de wateropgaven (waterschap);
- Programma's voor (groot) wegonderhoud (provincie en gemeente)
- Programma's voor versterking van de toeristisch-recreatieve infrastructuur (regio en provincie).

Door het aanwenden van deze programma's kunnen de plannen aan de oostzijde worden gefinancierd en uitgevoerd.

De programma's voor (groot) wegonderhoud zijn volstrekt ontoereikend om de aansluiting van de N346 op de N741 te vereenvoudigen of tot verdiepte aanleg over te gaan. Andere programma's zullen mondjes maat kunnen bijdragen aan de vereenvoudiging van de aansluiting of de verdiepte aanleg. Voor het uitvoeren van deze onderdelen zal door partijen een substantieel budget beschikbaar moeten worden gesteld. Partijen die daar aan moeten bijdragen zijn: Provincie als wegbeheerder; regio als verantwoordelijke voor het regionale wegennetwerk en de gemeente Hof van Twente mede in verband met benodigde aanvullende maatregelen en de stichting Twickel als direct belang hebbende.

Een verdiepte aanleg van de N346 kan mogelijk een optie zijn, indien rendabele ontwikkelingen op of nabij de verdiepte weg kunnen worden gerealiseerd. Verder kan worden gedacht aan aanwending van (extra) middelen van het Rijk voor het herstel van de door het Rijk beschermde buitenplaats Twickel.

Voorbeeld van kosten verdeling (definitieve kosten verdeling moet plaatsvinden na goedkeuring raden en staten van de organisaties en na onderling overleg):

	optie 1	optie 2	optie 3
Provincie	20 miljoen	6 miljoen	3 miljoen
Regio	3 miljoen	1 miljoen	0,5 miljoen
Waterschap	1 miljoen	0,5 miljoen	0,5 miljoen
Gemeente Hof van Twente	3 miljoen	1 miljoen	0,5 miljoen
Stichting Twickel	1 miljoen	0,5 miljoen	0,25 miljoen
Derden	6 miljoen	1 miljoen	0,25 miljoen
Totale kosten	34 miljoen	10 miljoen	5 miljoen

Tabel 3: indicatieve suggestie kostenverdeling

4.4 Naar uitvoering via verdere verkenning van mogelijkheden

De projectgroep stelt de stuurgroep voor om te kiezen voor (gefaseerde uitvoering van) optie 2 en om daarvoor een werkgroep samen te stellen met vertegenwoordigers van de provincie (LNL, WK), het waterschap, de gemeente, de regio en de stichting Twickel. De provincie verzorgt de projectleiding in de werkgroep³. De projectgroep stelt voor om deze werkgroep de opdracht te geven om uitvoering te geven aan het volgende actieplan:

Voorgestelde activiteiten werkgroep voorjaar 2010:

- Schetsplan opstellen met in achtneming randvoorwaarden voor de inrichting N346 van Carelshaven tot A35 met:
  - Verbinding Oelerbeek- Twickelervaart;
  - Realiseren van een ecopassage inclusief bepalen type passage en locatie;
  - Voorstel voor langzaamverkeersroute voor recreatief-, woonwerk- en landbouw gebruik;
  - Voorstel voor profilering van de weg;
  - Voorstel voor landschappelijke inpassing in relatie met stadsas Hengelo;
  - Onderzoek naar mogelijkheden tot cofinanciering
  - Benodigd budget bepalen;
  - Het plan voorleggen aan de stuurgroep (april 2010) met voorstel kostenverdeling;
  - Na instemming van stuurgroep, laten bestuurders in het najaar van 2010 budget beschikbaar stellen;
  - Start uitvoering 2011/2012
- Onderzoek naar de gevolgen voor de verkeersafwikkeling in de regio en Delden bij veranderen van aansluiting N346/N741;
- Uitwerken in een plan van aanpak van de veranderingen aan de aansluiting N 346/N741 inclusief verwijderen noordlus, aanpassing talud en inpassing Deldeneresch;
- Onderzoek naar mogelijkheden tot cofinanciering
- Benodigd budget bepalen;
- Het plan voorleggen aan de stuurgroep (april 2010) met voorstel kostenverdeling;
- Na instemming van stuurgroep laten bestuurders in het najaar van 2010 budget beschikbaar stellen
- Start uitvoering 2011/2012.

Voor deze werkzaamheden is ca. €75.000,-- nodig. Het grootste deel daarvan wordt besteed aan het opstellen van het schetsplan voor het gebied ten oosten van Delden. De kosten worden betaald uit het programmabudget dat bij de provincie, vanuit het programma Investeren in Overijssel beschikbaar is.

Nader onderzoek om risico's te kunnen beperken

Dit project kent nog verschillende onzekerheden. Daarom stelt de projectgroep ook nader onderzoek voor om meer zekerheden te verwerven en risico's beter te kunnen inschatten.

Op voorhand zijn de volgende risico's aan te geven:

- Niet beschikbaar komen van voldoende financiering;
- Verschillende maatregelen kunnen mogelijk door hun impact niet met elkaar worden verenigd;
- Onvoldoende samenwerking tussen partijen.

³ In het voorstel voor de Uitvoeringsorganisatie van 08 september 2009 is dit verder uitgewerkt

5. Versterken randzone Woolde

5.1 Ontwikkelen tot aantrekkelijk gebied tussen steden en landgoed

5.1.1 Woolde, tussen steden en landgoed

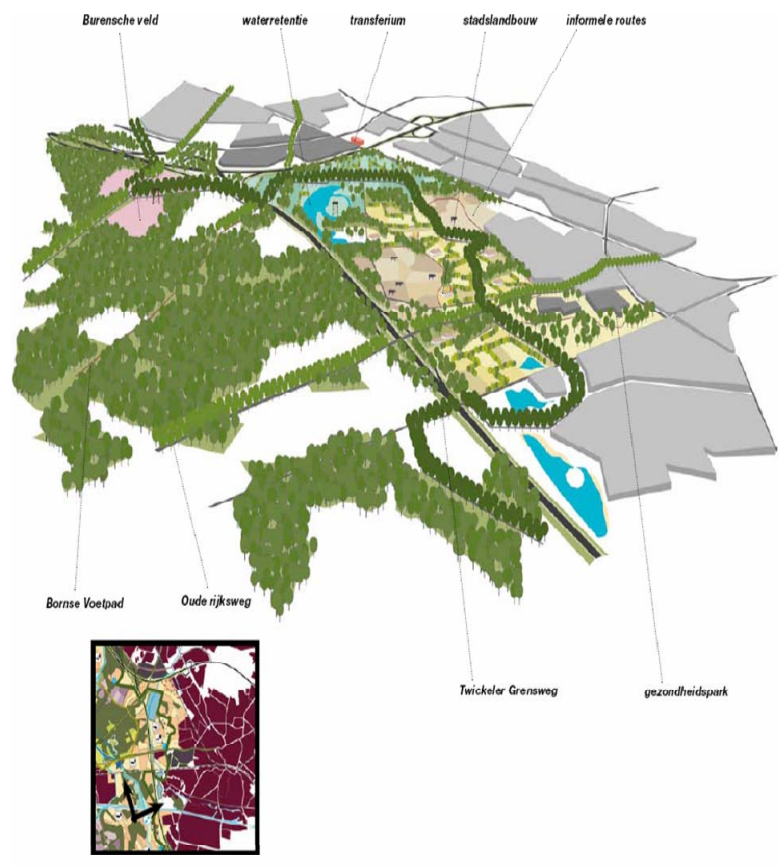
Het gebied Woolde aan de westzijde van Hengelo ligt vrij geïsoleerd en ingesloten tussen A1, A35, spoor en N346. Oostelijk van het gebied ligt het bedrijventerrein Westermaat, dat in de toekomst mogelijk een uitbreiding krijgt in de noordoost hoek van Woolde met kantoorfuncties. Ten noorden van de A1 wordt het bedrijventerrein Veldkamp gerealiseerd. Zuidelijk van het gebied ligt het gezondheidspark, waar diverse zorginstellingen zijn gelegen. Dwars door het gebied loopt de Woolderbroekweg.

Landschappelijk zijn binnen Woolde drie elementen van belang: es, broek en meent. Rond de es ligt een Twickeler buurtschap.

Het broekgebied van Woolde is ontwikkeld tot natte natuur en de voormalige meent ligt in de noordoosthoek van het gebied. Verder liggen binnen het gebied een woonwijk (WoolderEs), een zorgboerderij en er zijn momenteel nog drie agrariërs actief.

Verskillende ontwikkelingen komen op het gebied af

In het gebied Woolde is een reservering gedaan in de structuurvisie van de gemeente Hengelo rond de ontwikkeling van een voorstadhalte Westermaat. In de ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving is aangegeven dat definitieve besluitvorming over de ontwikkeling van deze locatie moet plaatsvinden op basis van reële verkenning van nut en noodzaak.

Figuur 6: Woolde, randzone tussen stad en landgoed, ingeklemd tussen steden in infrastructuur

Integrale gebiedsuitwerking met verschillende opgaven

Voor Woolde is het nodig te komen tot een integrale gebiedsuitwerking conform de uitgangspunten die zijn opgenomen in de ontwikkelingsvisie Twickel. Hierbij spelen de volgende opgaven:

- Versterken van de verschillende aanwezige landschapstypen:
  - Behoud en versterken kleinschaligheid landschap door herstel en aanleg van landschapselementen (houtwallen, bosjes).
  - Behoud en versterken van de openheid van de karakteristieke kleinere “eenmansessen”.
  - Behouden karakteristieke steilranden.
  - Behoud van het typische Twickeler-erf; ook wanneer de landbouwkundige functie vervalt
- Stimuleren agrarische ondernemers om perspectief te ontwikkelen in recreatie, horeca, natuurbeheer en stadslandbouw als aanvulling op bestaande agrarische activiteiten;
- Versterken van de recreatieve functie door:
  - Ontwikkelen historische routes als recreatieve verbinding
  - Ontwikkelen Nieuwe Twickeler Grensweg
  - Overige verbindingen tussen stad en landschap
  - Ontwikkelen recreatieve voorzieningen
- Oorspronkelijke historische routes tussen stad en landgoed, waaronder de N346, ontwikkelen tot aantrekkelijke en herkenbare (recreatieve) verbindingen;
- Inpassing van de nieuwe Twickeler Grensweg;
- Ontwikkelen van fijnmazig netwerk van informele verbindingen (aantrekkelijke groene voetpaden) tussen stad en landgoed;
- Realiseren van recreatieve voorzieningen zoals een uitkijktoren, (informele) wandelpaden maar ook horeca en andere voorzieningen die kunnen worden ontwikkeld door duurzaam en innovatief ondernemerschap

5.1.2 Nut en noodzaak

In de randzone tussen landgoed en stad spelen specifieke opgaven met betrekking tot recreatie, ontwikkeling op het gebied van wonen en werken en de barrièrewerking van grote infrastructuur. Verbeteren van de kwaliteit van de stadsrand en het versterken van de recreatieve betekenis vormen bij de randzone Woolde de belangrijkste opgaven.

Ingezet wordt op het creëren van aantrekkelijke en hoogwaardige randen richting landgoed. Tevens wordt ingezet op het vormgeven van aantrekkelijke routes tussen stad en landschap. De gedachte is dat de ontwikkeling van de randzones er toe zal leiden dat de recreatieve en verkeersdruk op het centrum van het landgoed Twickel wordt verminderd en functie van het landgoed als uitloopgebied voor de steden wordt versterkt.

Voor wat betreft nieuwe ontwikkelingen in de stadsrand heeft de gemeente Hengelo het voornemen het grondgebied van Twickel te ontzien bij verdere ontwikkeling van grootschalige nieuwbouw voor wonen en/of werken. Hengelo wil tezamen met de partners van de ontwikkelingsvisie Twickel maatregelen nemen voor duurzame afronding en kwalitatief hoogwaardige inrichting van de overgangszone tussen stad en landgoed.

5.1.3 Kansen en mogelijkheden

Er zijn verschillende lopende trajecten die kansen en mogelijkheden bieden voor de realisatie van de versterking van het gebied Woolde.

Allereerst is er synergie met de eerder genoemde deelprojecten ‘Grensweg Twickel en verminderen barrièrewerking A1 en A35’ en ‘Groen/blauwe diensten’. Delen overlappen elkaar.

Zo zullen ook deze drie projecten een landschapsinventarisatie nodig hebben, al dan niet aangevuld met aanwezige (recreatieve) voorzieningen.

Mooi Woolde via Mooi Nederland en de Agenda A1 zone

Landelijk is er veel aandacht voor Mooi Nederland. Mogelijk biedt het innovatieprogramma Mooi Nederland kansen. Een aanvraag hiervoor is ingediend. Daarnaast kan er gedacht worden aan de ontwikkelingen die (kunnen) spelen bij het provinciale project ‘Agenda A1-zone’ en het initiatief van AtelierOverijssel voor een werkplaats Stadsranden.

Een stimulans kan uitgaan van de Ruimte en cultuurvouchers van de provincie Overijssel. Ook kan worden nagegaan in hoeverre het past in het Uitvoeringsprogramma Vrije Tijd, die de Regio Twente opstelt. De relatie stad – platteland is daarbij een aandachtspunt voor de regio. Binnen het gebied zelf speelt het project 'Gezondheidspark Hengelo' en ligt de ontwikkeling van het potentiële bedrijventerrein Veld met een eventuele voorstadhalte. En de gemeente Hengelo werkt momenteel aan haar visie op vrijetijdseconomie.

5.2 Aanpak

Uit de ontwikkelingsvisie zijn een aantal deelprojecten te destilleren voor de Randzone Woolde die in dit uitvoeringsprogramma verder zullen worden uitgewerkt:

1. Vormgeven Randzone Stad en Landgoed
2. Aanleggen en/of stimuleren van recreatieve voorzieningen
3. Ontwikkelen recreatieve verbindingen tussen stad en landschap
4. Realisatie van stadslandbouw onderzoeken
5. Accentueren historische route Twickel richting Hengelo

Inpassing van de Grensweg Twickel is uitgewerkt in een apart uitvoeringsprogramma en is niet opgenomen in het uitvoeringsprogramma voor Woolde.

5.2.1 Vormgeven Randzone Stad en Landgoed

In de stadsrandzone Woolde ligt een opgave voor het verbeteren van de kwaliteit van de stadsrand. De ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving stelt dat de kleinschaligheid van het kampen- en beekdallandschap versterkt kan worden door de aanplant van singels op kavelgrenzen en langs wegen. De aanplant van singels draagt bij aan de inpassing van het bestaande bedrijventerrein en de woonwijk Woolder Es aan de rand van het gebied (zie figuur 8).

Voor Woolde is een eerste schets gemaakt van de landschappelijke aankleding van de stadsrand in samenhang met de aanleg van een netwerk van (informele) wandelpaden. Om te komen tot realisatie van dit schetsontwerp zullen een aantal stappen doorlopen moeten worden. Een van de belangrijkste is draagvlak bij de gebruikers, omwonende en grondeigenaren van het gebied.

De aan te leggen Twickeler Grensweg speelt hierbij ook een rol. Het te kiezen tracé voor de grensweg en de manier van aankleding kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de landschappelijke inpassing van het bedrijventerrein en de woonwijk Woolder Es.

Overigens is het zo dat de landschappelijke aankleding aan de oostkant van het spoor eveneens kan worden versterkt. Combinatie met de realisatie van de F35 ligt dan voor de hand.

5.2.2 Aanleggen en/of stimuleren van recreatieve voorzieningen

Vooraf in de stadsrand tussen landgoed en stedelijk gebied liggen kansen voor het ontwikkelen van aantrekkelijke voorzieningen die de recreatieve betekenis van het gebied versterken. Het gaat hierbij om voorzieningen zoals een uitkijktoren. Hier ligt een relatie met de Twickeler Grensweg, die de attractiepunten in de randzone tussen stad en landgoed verbindt. De grensweg is het parelsnoer en de attractiepunten zijn de parels.

Het gaat ook om meer grootschalige voorzieningen die duurzaam innovatief ondernemerschap van derden vereist, zoals horeca en stadslandbouw. Voor dit laatste willen wij vooral voorwaardenscheppend en faciliterend optreden.

Bij het beoordelen van nieuwe initiatieven op Twickel moet ingezet worden op 'passende' recreatievormen. Dit betekent vormen van recreatie die aansluiten bij het karakter van het gebied (kleinschalig, agrarisch, inspelend op het landgoedkarakter, kwalitatief hoogwaardig).

Benodigde acties:

- in overleg met stichting Twickel bezien wat wel/niet passend is;
- inventarisatie huidige recreatieve voorzieningen;
- opstellen wensbeeld recreatieve voorzieningen, in relatie met grensroute;
- planologisch mogelijk maken van recreatieve voorzieningen.

5.2.3 Ontwikkelen verbindingen tussen stad en landschap

De relatie tussen het stedelijk gebied en het landschap kan worden verbeterd door in te zetten op betere en meer aantrekkelijke (groene)routes tussen stad en landgoed. Hiervoor kunnen nieuwe verbindingen worden gemaakt in de vorm van informele voetpaden.

Wandelen is een van de meest voorkomende vormen van vrijetijdsbesteding in ons land. Het vergroten van de wandelmogelijkheden voorziet dus in een recreatieve behoefte.

Om te komen tot realisatie zullen wij, in samenspraak met belanghebbenden, de volgende stappen moeten zetten:

1. Initiatief nemen voor een wandelroute/netwerk voor de stadsrand Woolde. Dit initiatief is feitelijk al genomen in de ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving en de ondertekening van het pact.
2. Inventarisatie huidige mogelijkheden en een eerste schets van mogelijke uitbreidingen van het wandelnetwerk. Voor het gebied Woolde zijn de huidige wandelmogelijkheden in kaart gebracht. Aan de hand daarvan is bekeken waar mogelijkheden voor uitbreiding van dit wandelnetwerk wenselijk is. Deze zijn indicatief op kaart aangegeven. Aan de hand van deze kaart zullen gesprekken plaats moeten vinden met eigenaren/gebruikers om de mogelijkheden van realisatie in kaart te brengen. Een eerste globale kostenraming is gemaakt aan de hand van dit indicatieve netwerk.
3. In het vervolproces zal aan de hand van deze eerste globale schets, nader overlegd worden met de stakeholders. Het gaat hier om grondgebruikers, eigenaren, omwonenden en gemeente.
4. Aan de hand van dit gesprek moet in kaart gebracht worden wat de voor en nadelen zijn en zullen de mogelijke alternatieven in beeld gebracht worden.
5. Aan de hand van deze gesprekken wordt een ontwerp gemaakt en worden de kosten in beeld gebracht.
6. De juridische aspecten zullen geregeld moeten worden voordat tot aanleg over gegaan kan worden.
7. Aanleg
8. Promotie
9. Onderhoud

LEGENDA

- wandelroute over bestaande weg:
aantrekkelijk maken route
- nieuwe wandelroute door de velden of bossen:
laarzenpad met boomgroepen en houtwallen
- groene entree's vanuit de stadsrand
- Twickeler Grensweg
- bestaande (spoor)wegen
- scenery:
nieuw aan te planten boomweide
- scenery:
nieuw aan te planten boomgroep
- scenery:
nieuw aan te planten houtwal

laarzenpad door de velden ▲

▲ wandelpaden door houtwallen

boomweides als groene accenten ▼

▼ het versterken van de groenstructuur

Figuur 8: Routestructuren die stad en landgoed verbinden

5.2.5 Stadslandbouw

Binnen het gebied bevindt zich een tweetal open gebieden. Hier ligt het primaat op de landbouw. De ligging nabij de stad biedt kansen voor stadslandbouw.

Wat is stadslandbouw?

Het is niet eenvoudig een duidelijke omschrijving van stadslandbouw te geven. Stadslandbouw voldoet echter wel aan een aantal voorwaarden:

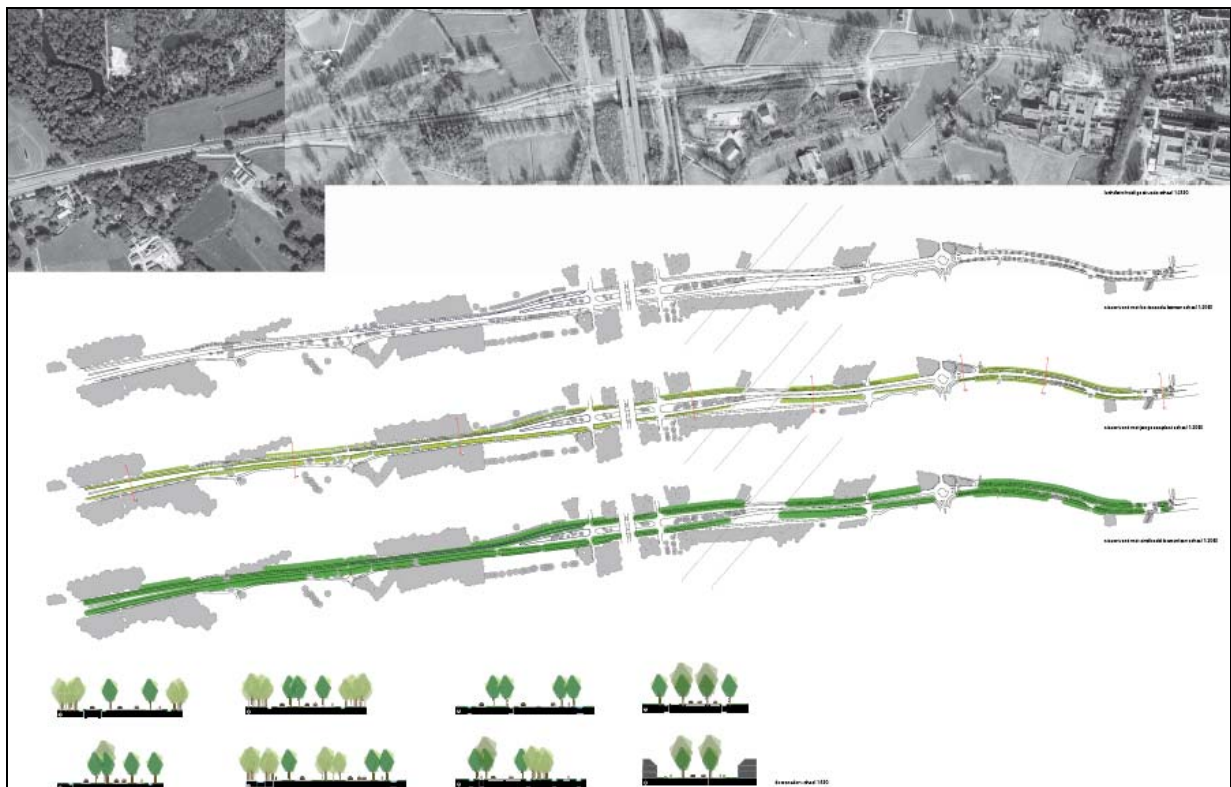
- De vraag vanuit de stad staat centraal in de bedrijfsvoering van de stadsboerderij.
- De stad erkent en beschermt de stadsboerderij in woord en daad.
- Het gaat om volwaardige landbouwbedrijven in en om de stad.
  - Het bedrijf geeft een goed beeld van de huidige landbouw
  - Het bedrijf is economisch zelfstandig
  - De bedrijfsvoering wordt slechts beperkt beïnvloedt door andere activiteiten
- Ondernemers zijn zich bewust van de meerwaarde van hun bedrijf voor de stad en willen zich inzetten om aan stedelijke behoeften te voldoen en soms zelfs om de grootstedelijke problematiek te verminderen door het aanbieden van:
  - Educatie en recreatie
  - Zorglandbouw en kinderopvang
  - Productverwerking en huisverkoop
  - Natuurbeheer en beheer van groene ruimte

In het gebied Woolde zijn drie boerenbedrijven. Deze hebben aangegeven vooralsnog geen behoefte te hebben aan het verbreden van hun activiteiten.

Om te komen tot een vorm van stadslandbouw zal breder gekeken moeten worden dan naar de huidige bedrijven. Onderzocht moet worden of er ook andere mogelijkheden zijn in het gebied, of dat er aansluiting gezocht kan worden bij andere initiatieven zoals het initiatief in Borne omtrent de Landmarkt.

Bij het verder brengen van dit project gaat het met name om voorwaarden scheppen. Een ondernemer/agrariër zal dit concept moeten omarmen en verder uitwerken.

5.2.6 Twickeler allee

Figuur 9: Twickeler allee, de N346

In het kader van dit uitvoeringsplan is een concept ontwikkeld genaamd "Twickeler allee". Het is een uitwerking om oude cultuurhistorische relaties tussen de steden en het landgoed als zodanig herkenbaar en beleefbaar te maken. Daarmee versterken wij ook de herkenbaarheid van het landgoed en de identiteit van het gebied.

In figuur 9 is een aantal inrichtingsopties aangegeven die bestaan aan variaties in laanbeplanting. Bij het nemen van stappen die leiden tot uitvoering van dit deelproject wordt uiteraard aansluiting gezocht bij de aanpak voor vermindering van de barrièrewerking van de N346.

5.3 Globale kosten en financieringsopties

Globale kosten voor onderdelen gegeven maar voor totaal nog niet

Een globale kostenraming is momenteel nog niet te geven. Er zijn eerst nog diverse keuzes te maken ten aanzien van de wijze waarop Woolde moet worden versterkt. In dit plan zijn enkele contouren in beeld gebracht.

Financieringsopties

In paragraaf 5.1.3. zijn kansen benoemd voor het aanhaken op bestaande projecten en programma's. Daar liggen ook de financieringsopties.

5.4 Naar uitvoering

Veel partijen

Het gaat hier een integrale gebiedsuitwerking verdeeld over verschillende deelprojecten. Het is evident dat dit betrokkenheid van verschillende partijen vraagt. Tabel 4 geeft daarvan een overzicht.

Partijen te betrekken bij ontwikkeling Woolde	
Overheden	Overigen
Gemeente Hengelo	Stichting Twickel
Gemeente Borne	Landschap Overijssel
Regio Twente	Agrariërs in het gebied
Provincie Overijssel/atelier Overijssel	Pachtercommissie
Waterschap Regge en Dinkel	Wandelplatform Hengelo
Rijkswaterstaat	Bewoners(organisatie)
	Maatschappelijke organisaties

Tabel 4: Partijen die betrokken moeten worden bij ontwikkeling Woolde

Planning

De onderstaande tabel presenteert een globale planning van de te ondernemen activiteiten.

Project		Betrokken partijen	Planning
Vormgeven Randzone Stad en Landgoed			
Inpassen bedrijventerrein en woonwijk	<ul style="list-style-type: none"> Opstellen schetsontwerp Voorontwerp Definitief ontwerp Uitvoering 	gemeente Hengelo Stichting Twickel Agrariers Woolde Grondeigenaren Omwonende	2010-2012
Visie Westermaat Expogebied en omgeving	<ul style="list-style-type: none"> Opstellen visie Westermaat expocenter en omgeving 	Gemeente Hengelo	2009
Aanleggen en/of stimuleren van recreatieve voorzieningen	Opstellen wensbeeld recreatieve voorzieningen Planologisch mogelijk maken van voorzieningen	Gemeente Hengelo Stichting Twickel Agrariers Woolde Regio Twente	2009-e.v.
Ontwikkelen recreatieve verbindingen tussen stad en landschap Aanleg wandelroutes	Schetsontwerp Alternatieven in kaart brengen Voorontwerp Definitief ontwerp Uitvoering	Gemeente Hengelo Stichting Twickel Agrariers Woolde Grondeigenaren Omwonende	2009 2009-2010 2010 2011 2011-2012
Realisatie van stadslandbouw onderzoeken		Gemeente Hengelo Agrariers Woolde	2010 – e.v.
Accentueren historische route Twickel richting Hengelo	Schetsontwerp Voorontwerp Definitief ontwerp uitvoering	Gemeente Hengelo Gemeente Hof van Twente Provincie Overijssel Regio Twente Stichting Twickel	2009 – 2013

Tabel 5: activiteiten en planning vormgeving randzone Woolde

Besluit stuurgroep 23 september 2009

- De stuurgroep vraagt de projectgroep een uitwerking van het uitvoeringsplan te vervaardigen gericht op het behoud van de huidige functie van het gebied, aangevuld met recreatieve mogelijkheden;
- De stuurgroep vraagt de projectgroep voorstellen voor inrichting van het gebied te koppelen aan het realisatieplan dat gemaakt wordt voor de Grensweg Twickel en deze begin 2010 te presenteren aan de stuurgroep.
- De stuurgroep besluit initiatieven voor bijvoorbeeld stadslandbouw in dit gebied te faciliteren maar verder vooral over te laten aan individuele ondernemers die hierin kansen zien.

Kostenraming Twickeler allee en randzone + toelichting

Twickeler Allee

De Deldenerstraat (N346) vormt voor bezoekers vanuit het centrum van Hengelo en de snelweg (A35) de toegang tot Twickel. In het voorstel wordt de weg ontwikkeld als een laan, een entree voor Twickel: De Twickeler Allee.

De allee voert door het kampenlandschap van Twickel. Startpunt is de westelijke stadsrand van Hengelo en het eindpunt ligt ter hoogte van Carelshaven. (ruim 2,5 kilometer) Vanaf dit punt loopt de weg verder door het Kasteelpark van Twickel en is de aanplant van een laan ongewenst. Voor dit gedeelte van de N346 is een aantal jaren geleden een plan ontwikkeld (M. van Gessel) dat t.z.t. aansluitend op de laan kan worden uitgevoerd.

Bij het ontwikkelen van een laan is het van groot belang dat het op een eenduidige manier gebeurt:

- zelfde soort
- zelfde leeftijd
- zelfde grootte en vorm
- eenduidig profiel
- eenduidige plantafstand

Alleen op zo'n manier ontstaat er een monumentaal beplantingsbeeld met allure: de Twickeler Allee

Soort

Gekozen is voor de zomereik (*Quercus robur*). Deze boom wordt ook elders in het landgoed veelvuldig toegepast als laanboom (o.a. Twickelerlaan ter hoogte van het kasteel) Voor een vlot resultaat wordt voorgesteld de bomen voldoende groot aan te planten (stamdoorsnede 18-20)

Bestaande bomen

Langs de weg staan hier en daar mooie volwassen eiken. Deze bomen hebben een landschappelijke waarde en worden daarom in eerste instantie zoveel mogelijk behouden. De bestaande bomen hebben hun eigen plaats binnen het grid van nieuwe beplanting. Te zijner tijd wanneer de nieuwe aanplant voldoende is uitgegroeid kunnen de oude bomen geleidelijk worden gekapt. De afgelopen jaren zijn er ad-hoc op verschillende plekken langs de weg fragmenten van een laan aangeplant. Het gaat om korte stukjes van 10-15 bomen onderbroken door gaten of oudere beplanting, ook de afstand tot de weg is wisselend. Het beste is deze jonge beplanting (d.w.z. jonger dan ca 20 jaar) te verwijderen en daar opnieuw te beginnen.

Profiel

De weg kent tussen Hengelo en Carelshaven een divers wegprofiel.

- 2x 2baans, uitvoegstroken, smalle middenberm, fietspad en parallelweg t.h.v. Carelshaven
- 2x 1baan, zonder middenberm, fietspad en parallelweg t.h.v. Morsegoor
- 2x 2baans, uitvoegstroken, brede middenberm, fietspad en parallelweg t.h.v. A35
- 2x 2baans, smalle middenberm, fietspad en parallelweg t.h.v. Rijkswaterstaat
- 2x 1baans, zonder middenberm met fietspad aan weerszijde t.h.v. stadsrand Hengelo.

Daarnaast bevinden zich op het tracé nog een aantal grote knooppunten en rotondes.

Binnen dit diverse wegprofiel wordt een eenduidig herkenbaar laanprofiel ontwikkeld.

Het principe profiel bestaat uit een dubbele bomenrij aan weerszijde van de hoofdrijbaan. (afstand tot de weg is 2 meter) Een eventueel middenberm blijft onbeplant. Het fietspad aan de noordzijde valt binnen de bomenrij. Daar waar boesen dicht op de weg staan vervalt de buitenste rij.

Plantafstand

De gemeente Hengelo hanteert in haar Gemeentelijk Groenplan voor eiken een plantafstand in de rij van ca 9 meter. Voorbeelden van monumentale lanen (Twickelerlaan, Koningsweg Arnhem) laten vaker een korte plantafstand zien van ca 5 meter. Ook op jonge leeftijd levert dit al een monumentaal beeld op.

Globale kostenraming Randzone Woolde

omschrijving	aantal	eenheid	op	totaal
BEPLANTING				
verleggen kabels en leidingen		pm		
verwerven gronden		pm		pm
frezen zode	10000	m2	€ 0,70	€ 7.000,00
leveren en planten zomereik, maat 18-20, met dubbele boompaal en beluchtingsdrain, inclusief inkoop en nazorg	ca 1400	st	€ 150,00	€ 210.000,00
Totaal excl BTW				€ 217.000,00

opmerking:

- kosten zijn exclusief BTW
- totaalsom is exclusief onvoorziene, ANWB

NB. Deze globale kostenraming is een eerste indicatie. Aan deze globale kostenraming kunnen geen rechten worden verleend

Globale kostenraming Randzone Woolde

omschrijving	aantal	eenheid	op	totaal
PADEN				
verwerven gronden	4550	m2		pm
vergoeding				pm
leveren en aanbrengen afrastering aan weerszijde, schapengaas, kastanje houten palen, plaatsen om de drie meter	2800	m1	€ 15,00	€ 42.000,00
BEPLANTING				
verwerven gronden	7250	m2		pm
vergoeding				pm
frezen zode	7250	m2	€ 0,70	€ 5.075,00
leveren en aanbrengen beplanting t.b.v. houtwal	7250	m2	€ 3,00	€ 21.750,00
leveren en plaatsen afrastering, dubbel prikkeldraad, 80cm, kastanje houten palen, plaatsen om de drie meter	1250	m1	€ 10,00	€ 12.500,00
leveren en planten zomereik, maat 20-25, met dubbele boompaal en beluchttingsdrain	75	st	€ 180,00	€ 13.500,00
totaal excl BTW				€ 94.825,00

opmerking:

- kosten zijn exclusief BTW

- totaalprijs is exclusief onvoorzien, AKWRV

NB. Deze globale kostenraming is een eerste indicatie. Aan deze globale kostenraming kunnen geen rechten verleend worden

6 Integrale aanpak EHS, water en agrarische structuurversterking

6.1 Opgaven, knelpunten en kansen

6.1.1 Opgave

Het landgoed Twickel is ongeveer 4.000 ha groot. Daarvan is 2.145 ha cultuurgrond (landbouw) en 1.855 ha natuur.

Natuuropgaven

Op het landgoed ligt nog een forse natuuropgave. Er moet nog 900 ha nieuwe natuur worden toegevoegd aan de ecologische hoofdstructuur (EHS). Hiervan kan 660 ha in de vorm van agrarisch natuurbeheer worden gerealiseerd. Voor de overige 230 ha is functiewijziging van landbouw naar natuur nodig.

Wateropgaven

De wateropgave is tweeledig:

- de kwaliteit moet verbeteren ter uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn water (KRW);
- de bescherming tegen wateroverlast moet verbeteren (WB 21).

Voor de kwaliteitsverbetering is 38 ha extra nodig in de stroken langs waterlopen. En voor waterberging is nog 390⁴ ha nodig.

Versterking agrarische structuur

De landbouwstructuur op Twickel is niet slecht. De gemiddelde bedrijfsgrootte is echter aan de kleine kant en de bedrijfsvoering is moeilijker door het kleinschalige landschap. Hierdoor is sprake van relatief hoge productiekosten.

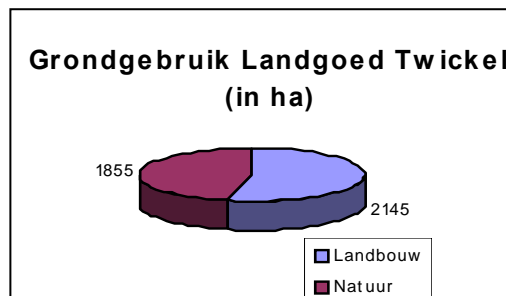
Met het oog op een duurzame toekomst heeft de landbouw zeker een extra impuls, onder andere door mogelijke schaalvergroting. Dat vraagt meer ruimte, bijvoorbeeld in de vorm van herverkaveling en verplaatsing of beëindiging van 5 à 10 bedrijven.

Opgaven in onderlinge samenhang bekijken en oppakken

Als we de opgaven niet geïsoleerd alleen voor het terrein van Twickel bekijken, maar ook het gebied daaromheen er bij betrekken, worden de opgaven maar vooral ook de kansen groter:

De toevoeging van areaal EHS rondom Twickel bedraagt dan ca 530 ha. Hiervan is 270 agrarisch natuurbeheer en 260 ha functiewijziging.

Toevoegen aan waterkwaliteit betreft 37 ha en aan waterberging 280 ha.

	Op het landgoed Twickel	In de directe omgeving Twickel
EHS	900 ha	530 ha
Nieuwe natuur	230 ha	260 ha
Agrarisch natuurbeheer	660 ha	270 ha
Water	428 ha	317 ha
Waterkwaliteit	38 ha	37 ha
Waterberging	390 ha	280 ha

Tabel 6: globale grondbehoefte natuur en wateropgaven (een kaartbeeld is opgenomen in bijlage 4)

6.1.2 Gebrek aan ruimte en geld is knelpunt

Alles bij elkaar genomen liggen er grote opgaven, te groot voor het gebied om op korte termijn te realiseren. Er is gebrek aan ruimte en aan geld. De opgaven blijven echter wel bestaan. Daardoor is er veel onduidelijkheid en onzekerheid over de toekomst, die goed ondernemerschap nog jaren kan belemmeren. Voor de agrarische ondernemers is dit knelpunt *zeer urgent*. Sommige ondernemers zitten al jaren in onzekerheid. Zij zitten gevangen tussen enerzijds druk vanuit de wereldmarkt om goedkoper te produceren, hetgeen een grotere schaalgrootte vergt.

⁴ De in dit hoofdstuk opgenomen cijfers zijn resultaat van een indicatieve verkenning. Overigens is sprake van een dubbeltelling. De hectares voor wateropgaven liggen voor het overgrote deel (75%) in de EHS en kunnen daarmee worden gecombineerd. De inzet is om waar mogelijk te komen tot combinatie van opgaven.

En anderzijds de beperkte ruimte die op het landgoed aanwezig is, de kleinschalige bedrijfsstructuur en de ruimteclaims van onder andere EHS en water.

6.1.3 Kansen

Een gezamenlijke aanpak van de verschillende opgaven op het gebied van natuur, water en landbouw levert voordeel op. Het betreft de volgende voordelen:

- de water- en natuurdoelen kunnen voor een deel worden gecombineerd;
- groene (agrarisch natuurbeheer) en blauwe (waterberging) diensten kunnen extra inkomen bieden aan agrarische ondernemers;
- verplaatsing of beëindiging van bedrijven voor de natuur kan ook ruimte scheppen voor structuurverbetering van de landbouw;
- door inrichtingswerkzaamheden te combineren kan geld worden bespaard en de ruimtelijke kwaliteit worden verbeterd.

Deze voordelen kunnen verder worden versterkt door waar mogelijk ook de samenhang te benutten met andere pijlers van het Pact van Twickel. Dat geldt voor alle 5 andere onderdelen, en vooral ook de pijler groene en blauwe diensten.

Door de opgaven van deze omvang op een zo grote schaal (Twickel en omstreken) tegelijkertijd en in samenhang aan te pakken ontstaan schaalvoordelen, waardoor extra enthousiasme, belangstelling, energie en geld beschikbaar komt. Ook is het daardoor mogelijk de regie en betrokkenheid meer in het gebied te leggen, waardoor zowel draagvlak als kwaliteit toenemen.

Doel van dit plan

De werkgroep is er van overtuigd dat door een kordate en gezamenlijke aanpak van de opgaven, bestaande knelpunten kunnen worden doorbroken. Dat betekent niet de garantie vooraf dat elk belang en elke ondernemer volledig aan zijn of haar trekken kan komen. Maar juist in een gezamenlijke aanpak kan de overtuiging ontstaan dat combinatie / prioriteitstelling / fasering nodig is, en overeenstemming over de manier waarop die het best kan worden bereikt.

6.2 Aanpak

6.2.1 Afspraak regierol Twickel

Provincie, waterschap en Twickel sluiten een convenant waarin afspraken worden gemaakt over de te realiseren natuur-, water- en landbouwdoelen, de termijn waarop die worden gerealiseerd, de rollen en bevoegdheden van de deelnemende partijen en hun financiële en andere inbreng.

De verschillende deelopgaven worden in onderlinge samenhang voorbereid en uitgevoerd, zodat de ruimtelijke kwaliteit wordt vergroot.

De doelen, middelen en werkwijze worden in dit overkoepelende convenant overeengekomen. De uitvoering kan desgewenst per deelgebied gebeuren (het waterschap en de stichting Twickel hebben goede ervaringen met de "pilot Altena/Beckum").

De stichting Twickel is trekker van en voert de regie over de uitvoering van het convenant. Met het oog hierop is in de stuurgroep van 20 mei 2009 afgesproken dat de stichting Twickel een *business case* uitwerkt, op basis van de pilot Altena/Beckum om te bepalen welk instrumentarium zij nodig heeft om een steviger regierol dan tot op heden te kunnen vervullen. In de bijeenkomst 19 augustus 2009 besloot de stuurgroep opdracht te geven de businesscase uit te werken in drie scenario's.

Directe betrokkenen en hun (primaire) belang

De meest betrokken overheden zijn *provincie* (natuur en landbouw) en *waterschap* (waterkwaliteit en –veiligheid). Omdat groene en blauwe diensten als een deel van de oplossing worden gezien zijn de *gemeenten* ook betrokken. De andere betrokken partijen zijn de grondeigenaren (*Twickel* en omliggende eigenaren) en de grondgebruikers (*pachters*). De belangen van deze groepen zijn als volgt te kenschetsen:

- Het primaire belang van de provincie is het in 1 keer aanpakken van een grote natuuropgave en ook het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit door een integrale aanpak;
- Het primaire belang van het waterschap is dat de waterdoelen (kwaliteit en veiligheid) op een verantwoorde manier en binnen een vast te stellen tijdshorizon worden gerealiseerd;
- Het primaire belang van gemeenten is een verbetering van de landschapskwaliteit en de recreatieve en toeristische waarde van hun gebied;

- Het primaire belang van Twickel is het verkrijgen van een toekomstbestendige landbouwstructuur met krachtiger pachters en het kunnen voeren van de regie over de realisatie van het convenant als geheel (waardoor in werkwijze en resultaat maximaal gebruik wordt gemaakt van de kennis en de kunde van het landgoed);
- Het primaire belang van overige grondeigenaren en pachters is, dat zij (eindelijk) weten waar ze aan toe zijn, zodat zij hun energie kunnen richten op uitbouw van hun onderneming of verplaatsing of beëindiging.

6.2.2 Proces, doelen, resultaten en inzet

Proces

Zoals gebruikelijk voor een project wordt een stuurgroep gevormd waarin de direct betrokkenen (belanghebbenden) een plaats krijgen. Dit kan een “subcommissie” zijn van de bestaande stuurgroep voor de ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving. De uitvoering wordt (door provincie en waterschap) opgedragen aan Twickel. Alle partijen brengen daartoe instrumenten en middelen in. Zij worden actief bij de uitvoering betrokken in een projectgroep, vorm te geven door de stichting Twickel. Een belangrijk aspect is de communicatie naar anderen dan de hierboven genoemde direct betrokkenen.

Doelen / resultaten

NB: hieronder is opgenomen de totale doelstelling. Op weg naar het convenant zullen deze getallen nog moeten worden aangepast en/of bekrachtigd.

- 900 + 530 ha nieuwe natuur in de EHS, waarvan een nader overeen te komen deel in de vorm van boeren voor natuur en agrarisch natuurbeheer;
- Structuurverbetering van de landbouw via herverkaveling van eventueel vrijgekomen gronden;
- Waterlopen in het gebied voldoen aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water;
- Circa 670 ha is ingericht of bruikbaar voor waterberging;

Inzet

Tabel 7 geeft een overzicht van de te plegen inzet.

	Instrumenten	Middelen
Provincie	<ul style="list-style-type: none"> • Omgevingsverordening: zo nodig herbegrenzing van de EHS; • Instrumentarium voor grondverwerving en bedrijfsverplaatsing of – beëindiging; • Subsidieregeling Natuur en landschap: sluiten van contracten particulier beheer en agrarisch natuurbeheer; • Medewerking aan vereiste vergunningen, procedures enz. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geld behorend bij de natuuropgave, zoals dat beschikbaar is of komt in het kader van de (midterm review) ILG; • Geld behorende bij de landbouwstructuurverbetering, zoals dat beschikbaar is of komt (midterm review) ILG; • Inzet van de DLG-capaciteit, zoals door het rijk beschikbaar gesteld voor het realiseren van de natuur- en landbouwopgave; • Geld ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit (<i>nader overeen te komen</i>) dat (onder andere) kan worden ingezet voor verwijderen van agrarische bebouwing en voor procescapaciteit.
Waterschap	<ul style="list-style-type: none"> • Instrumenten behorende bij de Kaderrichtlijn water en WB21 	<ul style="list-style-type: none"> • Geld behorende bij de opgaven voor waterkwaliteit en waterberging • Ambtelijke capaciteit behorende bij het voorbereiden en uitvoeren van deze opgave
Gemeenten	<ul style="list-style-type: none"> • Bestemmingsplan en Landschapsontwikkelingsplan (LOP) • Uitvoeringsprojecten op basis van het LOP en/of t.b.v. recreatie en toerisme • Medewerking aan vereiste vergunningen, procedures enz. 	<ul style="list-style-type: none"> • Geld voor de uitvoering van (projecten op basis van) het LOP • Het beschikbare fonds groene en blauwe diensten
Twickel	<ul style="list-style-type: none"> • Regie • Bestaande organisatie, netwerk en infrastructuur van het landgoed 	<ul style="list-style-type: none"> • Capaciteit eigen organisatie t.b.v. trekkerschap, regie en uitvoering • (een deel van) de inkomens/vermogenstoename als gevolg van een verbeterde landbouwstructuur (<i>nader overeen te komen</i>).
Pachter/ LTO	<ul style="list-style-type: none"> • Draagvlak en medewerking aan de uitvoering van het convenant 	<ul style="list-style-type: none"> • Capaciteit om hun rol te vervullen in het proces • Medewerking aan het realiseren van alle gezamenlijke doelen zoals benoemd in het convenant

Tabel 7: Mogelijke inzet van betrokken partijen.

Tijdpad

Nader overeen te komen

Conditie en randvoorwaarden, bevoegdheden

Nader overeen te komen.

6.3 Naar uitvoering via verdere verkenning

De stuurgroep besloot 19 augustus 2009 te vragen om een verdere uitwerking van de case Beckum . Deze case zou zo uitgewerkt moeten worden dat concrete gesprekken zouden kunnen moeten plaatsvinden met pachters over uitplaatsing.

De uitwerking van de case Beckum besproken in de stuurgroepbijeenkomst op 23 september 2009.

In de uitwerking is een cijfermatige uitwerking gegeven. De stuurgroep kreeg hierdoor globaal inzicht in de omvang van de problematiek.

Er is op een aantal punten verdere uitwerking nodig.

De aanneme dat de realisatie van nieuwe woningen zich maar op een enkele plek verdraagt met de realisatie van de EHS en het Twickeler landschap vraagt nog om nadere toetsing in de praktijk. Juist in het kader van het Pact van Twickel - dat als belangrijke doelstelling heeft het bevorderen van de ruimtelijke kwaliteit van het landgoed - is het een uitdaging om te onderzoeken op welke manier nieuwe bebouwing daarin inpasbaar is / daaraan een bijdrage kan leveren.

Dat vraagt echter meer studie.

Een tweede punt is de beperking van de cijfers met betrekking tot de onderdelen water en natuur. De mogelijkheden die de casus Beckum biedt voor landbouwstructuurverbetering en de consequenties daarvan voor de uiteindelijke kosten en baten zijn nog niet meegenomen. Ook dat vraagt nader onderzoek.

Verder zijn de (beperkte) mogelijkheden van rood voor rood aangestipt (gemiddeld niet meer dan 1 per erf, en mogelijk in de periferie een enkele locatie). Onderzoek naar aanvullende locaties op eigendommen van derden (eigen grond van agrariërs en (wellicht) het waterschap) kan lonend zijn. Dit kan van belang zijn voor de betaalbaarheid van de gewenste verplaatsingen.

Tenslotte is het nodig nog verder in te zoomen op de globaal gepresenteerde kosten en de mogelijkheden van financiering daarvan. Op welke manier kan tegemoet worden gekomen aan de gesignaleerde liquiditeitsproblematiek wanneer Twickel moet investeren en de baten daarvan via de erfpachtcanon geleidelijk binnenkomen? Kan hier binnen het bredere kader van het Pact van Twickel aan worden tegemoet gekomen?

Besluit stuurgroep 23 september 2009:

- De stuurgroep spreekt uit dat zij toepassing van de Rood voor Rood regeling niet afwijst. Toepassing ervan kan echter alleen plaatsvinden mits sprake is van heel zorgvuldige inpassing en bij voorkeur niet in EHS gebieden;
- De stuurgroep vraagt de projectgroep nader onderzoek te doen naar invulling van RvR op Twickel zou kunnen plaatsvinden;
- De stuurgroep vraagt de projectgroep om de businesscase Beckum nader uit te werken tot op het niveau van concept procesafspraken over rollen, taken en verantwoordelijkheden voor het grotere geheel (gebied Twickel);

7. Package deal Groene en blauwe diensten

Eén van de projecten die volgen uit Ontwikkelingsvisie Twickel is een onderzoek naar de mogelijkheden om te komen tot een package deal voor groene en blauwe diensten op Twickel. Hierbij gaat het om een pakket aan groene en blauwe diensten, dat is toegesneden op de instandhouding van de diverse landschappen op landgoed Twickel. Het pakket van diensten moet tegen een passende vergoeding uitgevoerd kunnen worden door de pachters van Twickel.

De bedoelde diensten zijn aanvullend op het landschapsbeheer en -onderhoud waar de Stichting Twickel vanuit haar doelstellingen zelf voor verantwoordelijk is. Dit uitvoeringsplan heeft relatie met de uitvoeringsplannen voor de Aanpak van de randzone Woolde en de Integrale aanpak van EHS, wateropgaven en agrarische structuurversterking.

7.1 Instandhouding van Twickeler landschap en genereren neveninkomsten pachters

7.1.1 *Groene en Blauwe diensten voor landschapsbeheer en inkomsten*

Op het landgoed Twickel ligt een flinke opgave voor behoud van het landgoed. Daarvoor is landschapsbeheer nodig. Een deel van dit beheer kan worden uitgevoerd door boeren/pachters op Twickel. Het betreft bijvoorbeeld onderhoud aan houtwallen, bomengroepen of beeklopen. Voor de inspanningen die boeren leveren op het gebied van landschapsbeheer kunnen zij eventueel een vergoeding krijgen als regelingen voor Groene en Blauwe diensten van kracht worden. Op dit moment is het echter nog niet zo ver. De regelingen zijn in ontwikkeling.

Tevens ligt erop Twickel een waterbergingsopgave. Deze kan deels worden opgelost door lager gelegen landbouwgronden in de beekdalen tijdelijk beschikbaar te stellen voor waterberging. Deze vorm van dienstverlening door boeren/pachter zou eveneens kunnen worden vergoed via te ontwikkelen regelingen voor Groene en Blauwe diensten. De dienstverlening draagt enerzijds bij aan landschapsbeheer en waterberging hetgeen maatschappelijke behoeften zijn en anderzijds aan het inkomen van de boer/pachter.

7.1.2 *Nut en noodzaak*

Uitvoering van Groene en Blauwe diensten draagt dus bij aan instandhouding van het typische landschap op landgoed Twickel. Daarnaast biedt het mogelijkheden voor het verwerven van neveninkomsten voor de pachters op Twickel en/of het compenseren van handicaps/belemmeringen voor de agrarische bedrijfsvoering als gevolg van de specifieke landschappelijke situatie op landgoed Twickel.

De package deal groene en blauwe diensten voor Twickel is een aanvullende regeling of afspraak op de al bestaande of in ontwikkeling zijnde regelingen voor Groene Diensten in de gemeenten Hof van Twente, Hengelo en Borne. De package deal is gericht op het ontwikkelen van diensten die aansluiten op de specifieke landschappelijke situatie op Twickel die uitgevoerd kunnen worden door de pachters van Twickel, en daarmee voor een langere termijn zekerheid kunnen bieden voor een deel van de inkomsten van deze pachters.

Doel

Doel van dit deelproject is (de haalbaarheid te onderzoeken van) het opzetten van een Package deal Groene en Blauwe Diensten op landgoed Twickel, als aanvullend instrument voor de duurzame instandhouding van de diverse landschappen op landgoed Twickel.

Beleids effect is een duurzame instandhouding van het landschap op Twickel en het bieden van een zekere inkomensbron c.q. compensatie voor belemmeringen / handicaps voor de agrarische bedrijfsvoering voor de Twickelse pachter.

Resultaat

Resultaten van de uitvoering van dit uitvoeringsplan:

- een helder omschreven pakket van groene en blauwe diensten voor de instandhouding van de diverse landschappen op Twickel, daarbij worden ook de mogelijkheden voor herstel en herinrichting van het landschap onderzocht;
- een kostenraming van de uitvoering van deze diensten;
- model voor de organisatie en financiering van de uitvoering van deze diensten;
- model contracten uitvoeringsorganisatie - pachters.

Op basis van dit resultaat kan bij de deelnemende partijen besluitvorming plaatsvinden over haalbaarheid van en deelname aan de Package deal Groene en Blauwe Diensten.

7.1.3 Kansen en mogelijkheden

Alle gemeenten hebben of ontwikkelen een regeling voor groene en blauwe diensten. Via het provinciale meerjarenprogramma worden groene en blauwe diensten voor 50% door de provincie gesubsidieerd.

Borne, Hengelo en Almelo onderzoeken in hoeverre tot een gezamenlijke uitvoering van groenblauwe diensten kan worden gekomen.

Er is een gedetailleerde landschapsinventarisatie van landgoed Twickel aanwezig. Ook zijn reeds de eerste berekeningen van de kosten voor herinrichting en herstel, instandhouding en compensatie voor belemmeringen uitgevoerd.

De provincie Overijssel is bezig met het opstellen van een nieuwe Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). Het staat nog niet vast wat precies de werkingssfeer van deze vernieuwde regeling zal zijn, en of ook het landschap van Twickel onder de regeling gaat vallen. In dat geval is het niet mogelijk om met groenblauwe diensten te werken en is het niet zinvol een package deal vorm te geven. De regelingen sluiten elkaar namelijk uit. Waar SNL geldt kan geen beroep worden gedaan op een regeling voor Groene en Blauwe Diensten en andersom. Vooralsnog gaan wij ervan uit dat de regelingen voor Groene en Blauwe Diensten van toepassing zullen zijn op het landgoed Twickel. Als er in de loop van dit project duidelijkheid komt over de SNL zal het projectplan zondig aangepast worden.

7.2 Aanpak

De Package deal Groene en Blauwe Diensten zal in een aantal stappen worden uitgewerkt:

1. Analyse bestaande en in ontwikkeling zijnde regelingen groene en blauwe diensten.
2. Formuleren dienstenpakket.
3. Bepalen ambitieniveau instandhouding landschap Twickel.
4. Samenstelling aanvullende bundel diensten voor package deal.
5. Opzetten financieringsmodel, organisatiemodel en model contracten.
6. Voorbereiding besluitvorming.

Activiteit	Augustus	September	Oktober	November	December	Januari
1 Analyse regelingen						
2 Formuleren dienstenpakket						
3 Bepalen ambitieniveau						
4 Bundel diensten package deal						
5 Opzetten financieringsmodel						
6 Voorbereiden besluitvorming						

Tabel 8: indicatieve planning werkzaamheden

Onderstaand worden de stappen toegelicht.

7.2.1 Analyse bestaande en in ontwikkeling zijnde regelingen

De aanpak start met analyse van de volgende regelingen:

- Kader en regelingen provincie (GBD en SNL);
- GBD-regeling Hof van Twente;
- GBD-regeling Hengelo;
- GBD-regeling Borne;
- Regeling GBD waterschap Regge en Dinkel;
- Landschapsregeling Twickel.

Doel is in beeld te brengen waar regelingen op elkaar aansluiten en ruimte bieden voor een gezamenlijke "Package deal"

Daar inventariseren wij ook de bestaande taken en verantwoordelijkheden St. Twickel om de behoefte aan aanvullende dienstverlening scherp in beeld te kunnen krijgen. Deze stap sluiten wij af met het maken van een overzicht van al bestaande of voorgenomen diensten.

7.2.2 Formuleren dienstenpakket

In deze stap verrichten wij de volgende activiteiten:

- Per landschapstype overzicht van gewenste diensten opstellen.
  - Diensten uitwerken: maatregelen, frequentie en intensiteit.
  - Kosten van de diensten op niveau van kengetallen uitwerken.
- Hiermee geven wij inzicht in de mogelijk in te kopen groene en blauwe diensten en een indicatie van de kosten die daarmee zijn gemoeid.

7.2.3. Bepalen ambitieniveau instandhouding landschap Twickel

In deze stap stellen wij prioriteiten op basis van het ontwikkelde streefbeeld voor de duurzame instandhouding van het landschap op Twickel:

- op niveau van de landschappen (welke zijn de belangrijkste deelgebieden op Twickel)
- op niveau van de diensten (welke diensten zijn het belangrijkste voor de duurzame instandhouding van het betreffende landschap).

7.2.4 Samenstellen aanvullende bundel diensten package deal

Op basis van de resultaten in de stappen 1, 2 en 3 bepalen wij hoe de dienstenbundel van de package deal eruit moet zien.

7.2.5 Opzetten financieringsmodel

Vervolgens ontwikkelen wij een financieringsmodel dat antwoord geeft op de vraag wie zou kunnen bijdragen aan de financiering van de package deal?

Wij werken het model uit tot op het niveau van voorstellen voor:

- hoe financieringsbronnen zijn te ontwikkelen;
- taken, rollen en verantwoordelijkheden ten aanzien van deze financieringsbronnen, te sluiten contracten etc;
- het opstellen van een modelcontract.

7.2.6 Voorbereiden van de besluitvorming

Ten slotte toetsen wij de bestuurlijke bereidheid voor deelname aan de package deal van de deelnemende partners. Daartoe inventariseren wij welke besluiten bij deelnemende partijen nodig zijn om te komen tot deelname. Op ambtelijke niveau bereiden wij deze besluitvorming voor. Het projectteam stelt de stuurgroep voor in januari 2010 een en ander ter besluitvorming voor te leggen.

7.3 Globale kostenraming en financieringsopties

Kosten

In tabel 8 worden de kosten voor dit uitvoeringsplan weergegeven. Het grootste gedeelte van de werkzaamheden zal binnen het projectteam plaatsvinden.

Externe begeleiding/ondersteuning is nodig bij het opstellen van het dienstenpakket, de financieringconstructie en het vormgeven van de uitvoering.

Onderdeel	Kosten	Opmerking
Externe begeleiding opstellen Package Deal	20.000	Eenmalige kosten. Aansluiten bij lopende ontwikkeling van de GBD-regeling in Borne en Hengelo i.s.m. Landschap Overijssel.
Implementatie Package Deal	10.000	Eenmalige kosten. Stelpost uitvoering afspraken.
Herstel en herinrichting landschap	500.000	Eenmalige kosten. Op basis van eerder uitgevoerde berekeningen voor Twickel. Bij het opstellen van de Package Deal bezien in hoeverre herstel en herinrichting deel uit kunnen maken van de Deal en deze kosten herijken.
Beheer en onderhoud	150.000	Kosten per jaar. Op basis van huidige opbrengst SAN-regeling. Bij opstellen van Package Deal deze kosten herijken.
Compensatie belemmeringen kleinschalig landschap	500.000	Kosten per jaar. Dit zijn de meerkosten die de agrarische bedrijven moeten maken vanwege het kleinschalige landschap. Het is nog niet bepaald of dit ook onderdeel gaat worden van de Package Deal.
Resumé kosten		
Enmalige kosten opstellen en implementatie Package Deal		30.000,-
Enmalige kosten herstel en herinrichting landschap (uitvoering Package Deal)		500.000,-
Jaarlijkse kosten (uitvoering Package Deal):		
- <i>Beheer en onderhoud</i>		<i>150.000,-</i>
- <i>Compensatie meerkosten</i>		<i>500.000,-</i>
Totaal jaarlijkse kosten:		650.000,-

Tabel 9: indicatieve kosten uitwerking package deal groene en blauwe diensten

Financieringsopties

De Package Deal Groene en Blauwe Diensten wordt opgenomen in het uitvoeringsprogramma bij het Pact van Twickel. De financiering van het uitvoeringsprogramma wordt besproken in de projectgroep van het Pact van Twickel en vastgesteld door de Stuurgroep. Daarbij zal moeten blijken of elk van de partijen budgetten die beschikbaar zijn voor inkoop van Groene en Blauwe diensten willen inzetten ten behoeve van de package deal. Het projectteam verwacht dat via de package deal een groter rendement kan worden gehaald uit de beschikbare budgetten.

7.4 Naar uitvoering via verdere verkenning

De volgende partijen betrekken wij bij de uitvoering:

- Stichting Twickel;
- Gemeente Hengelo;
- Gemeente Borne;
- Gemeente Hof van Twente;
- Pachtcommissie Twickel;
- Provincie Overijssel;
- Waterschap Regge en Dinkel.

Het projectteam bestaat uit (ambtelijk) vertegenwoordigers van deze partijen. Dit projectteam legt verantwoording af aan de stuurgroep Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving.

De leden van het projectteam zijn verantwoordelijk voor de terugkoppeling vanuit het projectteam naar hun eigen organisaties.

Communicatie naar partijen die buiten dit kader vallen verloopt via de overkoepelende externe communicatie vanuit het totale project "Ontwikkelingsvisie Twickel en omgeving".

Besluit stuurgroep 23 september 2009

- De stuurgroep vraagt de projectgroep om de bestaande regelingen zo snel mogelijk naast elkaar te leggen. Zij vraagt de projectgroep de regelingen te inventariseren passende voorstellen te doen voor harmonisatie en benutting van de beschikbare regelingen voor het gebied Twickel. Zij ziet voorstellen van de projectgroep graag begin 2010 terug.

Bijlage 1 Projectteams

1. Grensweg Twickel en verminderen barrièrewerking A1/A35

Regio Twente	Sandra van der Steen (projectleider)
Gemeente Borne	Robert-Jan Hakstegen
Gemeente Hengelo	Maaïke Roelofs
Stichting Twickel	Albert Schimmelpenninck, Hans Gierveld
Provincie Overijssel	Edwin Roos
Groene Poort	Michel Wiefferink
Rijkswaterstaat Oost Nederl.	Bert Stegehuis

2. Completeren Umfassungsweg

Stichting Twickel	Albert Schimmelpenninck (projectleider)
Gemeente Hof van Twente	Alie Roebert – Ter Horst
Gemeente Borne	Martin Verbeek

3. Verminderen barrièrewerking N346

Gemeente Hof van Twente	Alie Roebert ter Horst (projectleider)
Stichting Twickel	Albert Schimmelpenninck
Waterschap Regge en Dinkel	Karel. Hesselink
Gemeente Hof van Twente	Marcel Damveld
Provincie Overijssel	Ronald van Witzenburg
Overleg partners	Bart Vries, Frans.Suurmond, Evert Driegen (provincie) Sandra van der Steen, (regio) K. ten Heggeler

4. Versterken randzone Woolde

Gemeente Hengelo	Maaïke Roelofs (projectleider)/Marianne Lavèn
Gemeente Borne	Martin Verbeek/Robert-Jan Hakstege
Regio Twente	Sandra van der Steen
Stichting Twickel	Hans Gierveld
Pachtersvereniging:	G. Nijhof B. Ten Doesschot Voogd

5. Integrale aanpak EHS, water en agrarische structuurversterking

Waterschap Regge en Dinkel	Karel Hesslink (projectleider)
Stichting Twickel	Hans Gierveld
Provincie Overijssel	Frans Suurmond Bart Vries
Pachtercommissie	Henk Brunnekreeft

6. Package deal Groene en Blauwediensden

Gemeente Borne	Martin Verbeek (projectleider)
Stichting Twickel	Hans Gierveld
Provincie Overijssel	Bart Vries
Gemeente HvTwente	Alie Roebert-Ter Horst
Gemeente Hengelo	Leonie de Vries/Maaïke Roelofs
Pachtercommissie	André Luttikhedde Jan te Pierik

Ontwerp en kostenraming:

Nieuwe Twickeler Grensweg	Bosch-Slabbers
Randzone Woolde	Bosch-Slabbers
Umfassungsweg	Michael van Gessel

Samenstelling Uitvoeringsprogramma

Provincie Overijssel	Machiel Huizenga
----------------------	------------------

Bijlage 2 Beschrijving Grensweg Twickel

De Grensweg start (of eindigt) bij de toekomstige toeristische attractie (horecagelegenheid?) van **Vitaal Azelo**, een integraal project waarbij een vijftal intensieve veehouderijen plaats maken voor nieuwe natuur en toeristische activiteiten. In noordelijke richting kruisen we met een brug de autosnelweg A1. Het streven is het viaduct ook geschikt te maken als **ecopassage**. Hiervoor zijn twee uitvoeringen mogelijk:

1. fietsverkeer + wandelverkeer + ecopassage;

2. fiets- en wandelverkeer en langzaam (landbouw)verkeer, dus geen autoverkeer + ecopassage.

Bij de aanleg van de ecopassage kan tegelijkertijd aandacht besteed worden aan de oriëntatie vanaf de A1 op het omliggende landschap door bijvoorbeeld naamgeving of symbolisering van overstekend wild op de passage.

Naar deze ecopassage is in het kader van project "De Groene Poort" al ontwerpend onderzoek gedaan. Het zou wenselijk zijn om samen te werken op dit onderdeel.

Vervolgens passeert men op de Grensweg **De Zwanenhof**, een bezinningscentrum aan de Retraitehuisweg. Men kan de tuin bekijken en een kopje koffie of thee drinken in de Tuinzaal. Vanaf de Zwanenhof kan het kloosterpad gewandeld worden. Er zijn twee routes, van 8 en 13 kilometer. Beide tochten voeren langs culturele, religieuze en bijzondere natuurwaarden van de dorpen Hertme en Zenderen. Na de passage van het spoor met behulp van een overweg is een nieuw stukje Grensweg gepland naar de toekomstige **reconstructie van de historische treinhalt** bij Zenderen (met horeca). Vervolgens slingert de Grensweg naar het zuiden. Onderweg ziet men het **Carmelitesenklooster** in Zenderen liggen, gesticht in 1889. De Grensweg loopt vervolgens door een klein **Twickelerbuurtschap** met.. **PM**...agrariërs. Daar vlak bij is de mogelijkheid om even uit te rusten bij **Picknickboerderij De Hondeborg**. Vervolgens komt de Grensweg uit in Borne. Vanaf daar is de Grensweg nieuw en voert door en langs een te herstructureren **Sportpark Borne**, een geplande **landmarkt**, een toekomstig **transferium** een nog te realiseren **horecagelegenheid** en een toekomstige **Rondweg Borne**.

Voor deze ontwikkelingen in de Westrand van Borne is een integrale gebiedsontwikkeling gepland. De Grensweg maakt hier onderdeel van uit. Het zou ook hier wenselijk zijn om samen te werken aan deze gebiedsontwikkeling.

Voor de Agenda A1-zone is het ontwikkelen van groene transferia één van de opgaven. Deze plek zou daarvoor bij uitstek geschikt zijn. Ook hier is samenwerking tussen de projecten aan te bevelen. Dit zou kunnen door de gebiedsuitwerking in te brengen bij de A1-zone-studie, maar ook door vertegenwoordigers van de A1-zone-studie te betrekken bij het opstellen van deze gebiedsuitwerking.

Hierna passeert de Grensweg de autosnelweg A1 met een tunnel voor langzaam verkeer en komt bij de **Azelerbeek** uit. Het opwaarderen van deze tunnelpassage door bijvoorbeeld verbreding, aantrekkelijk en passende entree, meer verlichting, meer doorzicht of toezicht is van positieve invloed op de barrièrewerking van de A1. Dit geldt ook voor de verderop gelegen tunnelpassage van de A35.

De Grensweg loopt vervolgens door ...**PM**...bos via een nieuw stukje weg naar de oversteek met de **Bornsestraat langs Landweer**. Vandaar gaat de Grensweg langs het Burense Veld waar vanaf een nieuw aan te leggen **natuurbalkon** even uitgerust kan worden. Het natuurbalkon is een inrichting waarbij zicht is gecreëerd vanaf de grensweg op de omliggende omgeving met de mogelijkheid om die zittend te beleven. Met een bestaande tunnelpassage van de autosnelweg A35 gaat de Grensweg naar Woolde waar met een nieuw aan te leggen stuk weg langs het **retentiegebied** ook de liefhebbers van watervogels aan hun trekken komen. In het gebied Woolde zijn twee alternatieven voor de Grensweg:

1. over bestaande wegen door het Twickelerbuurtschap;
2. over een grotendeels nieuw aan te leggen weg als onderdeel van de gewenste integrale gebiedsontwikkeling Woolde waarin kantoorontwikkeling, de NS-halte en stadslandbouw een plek krijgen in relatie tot het geplande gezondheidspark en de zorgboerderij Woolde.

Aan de stadskant van het spoor is de Fietsnelweg f35 gepland. Goede aansluiting van de Grensweg hierop biedt ook kansen voor verschillende recreatieve ommetjes.

In deelproject "Randzone Woolde", dat net als dit deelproject ook onderdeel uitmaakt van het Uitvoeringsprogramma wordt de Grensweg en de keuze voor alternatief 1 of 2 verder meegenomen en uitgewerkt.

Bij de kruising met de N346 komt een grote **parkeerplaats**. Vervolgens gaat de Grensweg richting het zuiden langs het **gezondheidspark** naar de overgang met het spoor.

Vanuit het gezondheidspark wordt gedacht aan het realiseren van een therapeutische tuin. De grensweg zou hierin een rol van betekenis kunnen vervullen. Mogelijk dat ook de parkeerfunctie te combineren is. Samenwerking om deze synergie te ontdekken is aan te bevelen.

Ten zuiden daarvan loopt de Grensweg over nieuw aan te leggen weg naar de **waterpartij Het Genseler** om vervolgens onder de autosnelweg A35 door verder af te zakken naar het Twentekanaal. Eenmaal daar aangekomen is een passage wenselijk om naar buurtschap Oele te kunnen komen. Gedacht wordt aan een **brug** voor fietsers en wandelaars vlak langs de bestaande brug in de A35 voor het autoverkeer. Het alternatief is om 5 km extra af te leggen door bij Delden de Vossenbrinkbrug te gebruiken. Eenmaal in **buurtschap Oele** aangekomen, voert de Grensweg via bestaande klinkerweg langs een schooltje, Café de Zwaan en de Watermolen. Uiteindelijk komt de Grensweg uit bij **Café-restaurant De Zevenster**, na oversteken van de N739. Eventueel kan men de auto kwijt bij de carpoolplek langs de N739. Dit is voorlopig het eindpunt(of beginpunt) van de Twickeler Grensweg.

Bijlage 3 Verminderen barrièrewerking N346

Voorgestelde maatregelen	Nut en noodzaak	Voorgestelde uitvoering
A) Verdiepte aanleg N346	<ul style="list-style-type: none"> - Herstel cultuurhistorische relatie Delden Twickel; - Herstel historische parkaanleg van monumentale historische - Herstel routes Delden Twickel door ongelijkvloerse kruisingen - Ontwerp opgave voor bruggen uitzetten; - Versterken van toeristische betekenis van Delden en Twickel; - Verminderen geluidsoverlast aan noordzijde van Delden; - Technische (innovatieve) oplossing nodig in verband met wat - Kennisuitwisseling bij innovatieve oplossing met Universiteit; - Hoge kosten voor verdiepte aanleg ca. 22 miljoen; - Medefinanciers zijn vereist; - Kosten voor ongelijkvloerse kruisingen ca. 3 miljoen. 	<p>Door de complexiteit en de hoge kosten zonder verkeerskundige noodzaak op dit moment niet tot uitvoering overgaan.</p>
B) Vereenvoudigen aansluiting N346 / N741 (Europalaan)	<ul style="list-style-type: none"> - Met het verwijderen van noordelijke aansluiting kan de Deldel hersteld worden; - Betere landschappelijke inpassing N346 door minder ruimte beslag; - Realiseren van langzaamverkeersroute over N346 met parkeervoorziening bevordert toeristisch gebruik; - Versmallen wegprofiel - Herstel beeld Deldeneresch vanuit Delden; - Aanleg verkeersregelinstallaties c.q. rotondes kosten ca. 2 miljoen; - Capaciteit N346 moet in stand blijven, omdat deze een officiële omleidingsroute is; - Werkt door in verkeerscirculatie in Delden en doorgaande routes in de regio (regionaal mobiliteitsplan); - Verwijderen noordelijke aansluiting N 741 kosten ca. 1 miljoen; - Aanpassing talud N 346 kosten p.m.; - Aanbrengen geluidsarm asfalt kosten p.m. 	<p>Randvoorwaarden bij uitvoering:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Capaciteit van het regionale wegennet moet voldoende blijven; - Verkeersluwe route Delden Borne blijft in stand; - Aanvullende noodzakelijke verkeersmaatregelen in Delden worden uitgevoerd; - Capaciteit van de N346 als omleidingsroute voor hoofdwegennet blijft gehandhaafd; - Projectleiding bij de provincie; - Kosten verdeling tussen partijen.
C) Verbinding Oelerbeek- Twickelervaart	<ul style="list-style-type: none"> - Draagt bij aan het realiseren van de kaderrichtlijn water; - Draagt bij aan integrale aanpak wateropgave; - Behoud van watertoevoer Noordmolen; - Aanvullende waterberging realiseren; - Dynamisch beekverloop bevorderen; - Beekoevers natuurlijk inrichten; - Budget beschikbaar bij Waterschap Regge en Dinkel in 2013. 	<p>Opgenomen in planning van waterschap in 2013; Combineren met andere maatregelen zoals realiseren ecopassage.</p>

Voorgestelde maatregelen	Nut en noodzaak	Voorgestelde uitvoering
D) Realiseren van een ecopassage	<ul style="list-style-type: none"> - Draagt bij tot integrale aanpak EHS, wateropgave en versterken agrarische structuur; - Het is een ontsnipperingsmaatregel voor het realiseren EHS; - Het realiseren van de EHS is gebaseerd op Europese richtlijn; - Mogelijk te combineren met de route voor langzaam verkeer; - Aansluiten bij uitvoering plan Oelerbeek- Twickelervaart; - Budget voor maatregelen voor het realiseren van ecopassage op deze locatie beschikbaar stellen; - Kosten ca. 3 miljoen mede afhankelijk van de uitvoering. 	<p>Randvoorwaarden bij uitvoering:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opstellen landschapsplan/inrichtingsplan. - Beslissen over wijze van uitvoeren; - Budget beschikbaar wordt gesteld; - Combineren met andere maatregelen; - Behoud capaciteit N 346; - Veiligheid.
E) Recreatieve verbinding/ kruising N 346 langzaam verkeer (e)	<ul style="list-style-type: none"> - Veilige kruising N 346 voor fietsers; - Veilige kruising voor landbouwverkeer in verband met de verkeersdrukte op N 346; - Verbeteren toeristische functie; - Draagt bij tot integrale aanpak EHS, Water en agrarische structuur versterking; - Aansluiten bij realiseren ecopassage; - Doorstroming en capaciteit van de N346 mede in relatie met regionaal mobiliteitsplan; - De kosten zijn afhankelijk van uitvoering; - Geen budget beschikbaar. 	<p>Randvoorwaarden bij uitvoering:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwerp in een landschapsplan met realiseren van de ecopassage; - Budget beschikbaar wordt gesteld; - Behoud capaciteit N 346; - Verkeersveiligheid.
F) Wegprofiel N 346 versmallen ten oosten van Delden	<ul style="list-style-type: none"> - Draagt bij tot de landschappelijke inpassing van de weg; - De barrière wordt smaller; - De capaciteit van de weg moet in stand blijven; - De recreatieve route en route voor langzaam verkeer moet worden gehandhaafd; - Relatie met de stadsas Hengelosestraat/Deldenerstraat/ N346; - Kosten p.m. 	<p>Opstellen en uitvoeren van landschapsplan in samenhang met realiseren ecopassage en plan versterken randzone Woolde.</p> <p>Als randvoorwaarden gelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Handhaven verkeerscapaciteit N346; - Budget beschikbaar wordt gesteld; - Verkeersveilige toeristische en langzaam verkeersroute;
G) Aansluiting N 346 op Hengelosestraat te Delden	<ul style="list-style-type: none"> - Verbeteren van de inpassing van de weg; - Geen verbetering van de verkeersafwikkeling ter plaatse; - Draagt niet bij tot verkeersveiligheid; - Draagt niet bij tot verhoging van de verkeerscapaciteit van de weg; - De functie van omlidingsroute A1/A35 niet beperken; - Geen budget beschikbaar. 	<p>Vooralsnog geen alternatief beschikbaar, waarbij capaciteit en verkeersveiligheid op huidige niveau gehandhaafd blijft.</p>
H) Herstel Carelshaven	<ul style="list-style-type: none"> - Geen budget beschikbaar; - Verbeteren toeristische functie; - Combinatie met realiseren wateropgave en ecopassage mogelijk. 	<p>Afhankelijk van particulier initiatief.</p>

Bijlage 4 Kaartbeeld EHS en wateropgave

